1

N. NAZARBAYEV:
Kazakistan, bütün Türk uluslarının kutlu "baba ocağı'dir". Öz tarihini bilip sayan ve onunla ovünen bir halkın geleceginin parlak olacagına inanıyorum.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN:
Ahıska Türklerini, onur ve şefkat nitelikleriyle ilişkilendiriyorum

İLHAM ALİYEV:
Azerbaycan halkı ile Ahıska Türklerini bir-birinden ayrı hayal etmek çok zor. Ortak etnik tarihi kök ve coğrafi konuma mansup keder ve sevincimizin aynı olması tarihen bizi kırılmaz tellerle birleştiriyour.

AHISKA

15 Kasım 2019 sayı: 42 (769)

6+

SÜRGÜNDEN 75 YIL GEÇTİ

SÜRGÜNÜN TANIKLARI

7-13. Sayfa

Ахыска түріктерінің елімізде тұрып жатқанына — 75 жыл

4, 5 - бет

www.ahiska-gazeta.com

Международная газета Турецкого этнокультурного центра РК
Kazakistan Ahıska Türkleri Milli Merkezi'nin Uluslararası gazetesi
Қазақстан Республикасы Түрік этномәдени орталығының халықаралық басылымы

ahiska60@mail.ru

2

ÇOK GİZLİDİR

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin
Halk İçişleri Komiserliği'nin 20 Eylül 1944 tarihli
001176 No'lu Kararnamesinin Eki

Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin sınır bölgelerinden Türk, Kürt ve Hemşiller taşınmasının gerçekleştirilmesi prosedürüne ilişkin

TALİMATNAME

Sayfa 53 liste 64
No. 13

Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Ahaltsis, Adigen, Aspindz, Ahalkalak ve Bogdanovskiy bölgelerinden, Türk, Kürt ve Hemşillerin tamamı taşınmalıdır.

Resmi konumlarına bağlı olmadan, S.S.C.B. (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) bolşevikler Partisi ve S.S.C.B. Leninist Komünist Gençlik Birliği'nin üyeleri olan Türk, Kürt ve Hemşiller aynı şekilde taşınmalıdır.

NOT:

a) Başka milletten olan kişilerle evli Türk, Kürt ve Hemşil kadınlar taşınmayacaktır;

b) Taşınma esnasında evlerinde bulunmayan ayrı aile üyeleri (görev seyahatinde olanlar, tatilde olup, yerinde bulunmayanlar, özel sebeplerden dolayı yerinde bulunmayanlar) kayıt edilerek, ilaveten taşınmaya tabi tutulacaktır.

ORGANİZASYON KISMI

1. Taşıma doğrultusunda operasyonun hazırlanması ve gerçekleştirilmesi için gerekli eylemleri özel sektörler yapacaktır. Bu sektörler, her bir konut bölgesi için yetkili bölge polis memurlarını tayin edecek ve bu polis memurları operatif personel ile Halk İçişleri Komiserliği askerlerinden taşınacak nüfusun sayısına göre elemanlarını ayıracaktır.

2. Halk İçişleri Komiserliği Halk Devlet Güvenliği Komitesi'nin bir kişi operatif görevlisinden ve Halk İçişleri Komiserliği'nin iki askerinden oluşan operatif ekibi dört ailenin taşınmasını sağlayacaktır.

Sayfa 54

3. Taşınmanın başarılı gerçekleşmesi amacıyla, yetkili polis memurları taşınacak halk kontenjanı ile ilgili yerli Halk İçişleri Komiserliği'nde ve Halk Devlet Güvenliği Komitesi'nde bulunan bilgileri incelemelidir.

Polis memurları ile onların emri altında olacak askeri birimler, konut yerlerinden başlayarak taşınacak nüfusu toplama noktalarına ve demir yolu istasyonlarına kadar olan hareket rotalarını detaylı bir şekilde inceleyecek, sel yatakları, kanyonlar, sınır çizgisileri ile komşu bölgelere giden rotalarda pusuların düzenlenebileceği yerleri belirleyecek, yerleşim yerleri kordon planı geliştirilecek, ters olayların oluşması halinde, askeri birliklerinin en hızlı şekilde yollanacağı askeri rezervlerinin bulunduğu yerleşim yerleri tesbit edecektir.

4. Opersayon için çekilecek operatif elemanlarıyla Halk İçişleri Komiserliği askerlerinin üst düzey elemanları işlerini tam gizlilik altına yapacaktır.

5. Taşınacak olan nüfusun yerinde bıraktıkları hayvanlar ile diğer mülkün teslim alınmasının ve muhafaza edilmesinin sağlanması amacıyla, taşınma esnasında böyle mülk envanterinin (listesinin) sovyet otoritesi usülü üzerine hazırlanması ve nüfusa verilmesi için her operatif sektörüne özel ekonomik komisyon bağlanacaktır. Bu komisyonun yetkilileri bölge sorumlusu yetkili polis memurlarına bağlı olarak konut bölgelerinin tamamında olmak zorundadır.

OPERASYON YÜRÜTME DÜZENİ

1. Operasyon başlamadan önce, bölge yetkilisi, konut bölgesinin pusu ekranları ile kordonun doğru olarak organize edilip edilmediğini kontrol edecek, daha sonra yetkili bölge sorumlusu bölgenin reşit olan erkek nüfusunu bir arada toplayarak, Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti devlet sınırının güvenliğini geliştirmek amacıyla alınan Sovyet Hükümeti'nin kararıyla, onların Orta Asya'nın güney bölgelerine taşınacaklarını ilan edecektir.

Bununla beraber, bölge yetkilisi topladığı insanlara taşıma şartlarını detaylı açıklayacak, yanlarına ne kadar ve ne tür mülkü alabilecekleri, yeni ikamet yerlerinde ne şartlarda yerleştirilecekleri, kendilerine Hükümet tarafından ne tür faydalar sağlanacak olduğunu anlatacaktır. Bu açıklamayı tamamladıktan sonra, bölge yetkilisi, nüfusu gösterecek oldukları dirençten veya taşınmadan kaçınmalarından dolayı sorumluluklarının olabileceğinden uyarıcak ve taşınması için nüfusa eşyalarını toplamasına başlamalarını teklif edecektir.

55. sayfanın devamı, 65 listesi

2. Toplama eylemlerinden sonra, bölge yetkilileri beklemeksizin operatif ekiplerini sorumlu oldukları evlere gönderecektir.

Taşınacak olanların evlerine gelince, operatif ekibinin başındaki görevli, aile reisine evde bulunabilecek ateşli ve keskin silahların teslim edilmesini teklif ederek, aile reisi cevabına bakmaksızın mekanı teftiş edecektir.

3. Taşınacak nüfus, yanlarına sadece kendilerine ait olan kıymetleri, paralarını, ev eşyalarını, giyislerini, ayakkabılarını, mutfak eşyalarını, ziraat ve ev demirbaşını, aile başı 1500 kilo stokları alabilecektir.

4. Operasyonu gerçekleştiren Halk İçişleri Komiserliği Halk Devlet Güvenliği Komitesi'nin operatif ekibi elemanı taşınacak olan ailenin belirtilen işbu miktar sınırlarında gıda ürünlerini ve mülkü almasına izin vermelidir.

Taşınacak ailenin kendi mülkünü toplaması esnasında operatif ekibinin memuru her aile için iki nüsha kayıt kartını dolduracaktır. Daja sonra taşıma sonuçları ile birlikte kayıt kartının ikinci nüshası eklenecektir.

TAŞINACAKLARIN DEMİR YOLU İLE TAŞINMASI

1. Yükleme istasyonlarında her çift eksenli vagona mülkleri ile birlikte beş-altı aile yerleştirilecek olup, bir vagona yerleştirenlerin sayısı en fazla 30 kişi olacak, yüklerinin ağırlığı beş-altı tonu aşmayacaktır.

Taşınacaklar treninin her birisi 25 kişilik Halk İçişleri Komiserliği askerlerinin konvoyu ile beklenecektir.

2. Aşağıdakilerin sağlanması amacıyla, tren sorumlusu, taşıma organizasyonunun doğru şekilde gerçekleştirilmesi üzerine L.66 özel itina kuralını baş alacaktır:

a) Taşınanların mülkü taşınanlar ile birlikte gitmelidir.

b) Taşınanlar mülkünün kaybolmaması için mülk üzerine sahibinin bilgileri yazılsın.

c) Aile üyelerinin farklı vagonlar ile trenlere dağılması engellensin;

d) Her vagon insanların taşınması için donatılsın, içinde ahşaplı tahtalar, soba ve diğer gerekli malzemeler bulunsun.

3. Yolculuk esnasında, taşınanlara gıda beslenmesi tren sorumlusu tarafından, özellikle organize edilen yemek yerleri belirlenmiş olsun.

Yemek ücreti tren sorumlusu tarafından karşılanacaktır. Gerekli sermaye kaynakları, operatif sektör sorumlusu tarafından temin edilecektir.

Her trenin başına bir doktor ve iki hemşire görevlisi tayın edilsin, gerekli ilaçlar ile tıbbi araçlarla donatılsın, sayfa 58.

4. Taşınacak olanların operatif acente hizmetlerini sağlamak amacıyla, yol boyunca bir operatif memuru tren başına görevlendirilsin. İlgili trene bağlı operatif memuru, taşınacak olanların arasında, mevcut olan istihbarat ağı ile bir bağlantı kurarak, sovyet karşıtı eylemleri engellemek için, zamanında önlem alsın ve ilgili tedbirleri uygulasın.

5. Trenin komutanı, amirine bölünen Halkın İçişleri Komiserliği'nin askeri konvoy başı ile birlikte, hem tren duraklarında, hem de yol boyunca, özellikle taşınanların konvoyunu organize etsin ve ilgili düzende yerleştirilmesini sağlasın.

www.ahiska-gazeta.com

Международная газета Турецкого этнокультурного центра РК
Kazakistan Ahıska Türkleri Milli Merkezi'nin Uluslararası gazetesi
Қазақстан Республикасы Түрік этномәдени орталығының халықаралық басылымы

ahiska60@mail.ru

S.S.C.B.nin İçişleri Halk Komiseri
Devlet Güvenliği Genel Komiseri
L. BERIA

Doğrulama: imza
P. Tsvetkova
Dayanak: SGAOR SSCB, 946, op.2, d.37, l.61-66

7. GÜRCİSTAN'DAN ÖZEL SÜRGÜNLER
(Türk, Kürt ve Hemşiller)

1944 yılında konulanların miktarı 94.955
1950 yılında I/VII'da kayıtlı bulunanlar 81.955

Kovulma esası ve sürgünlük yerleri: Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nden Kazak, Kırgız, Özbek Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerine Türk, Kürt ve Hemşillerin kovulması hakkında, 31/VII/1944 tarihli G.O.K.O. Kararnamesi No: 6279

(S:S.C.B.nin Halkın İçişleri Komiserliği'nin 20/IX-1944 tarihli No: 001176 Emri)

DEVLET SAVUNMA KOMİTESİNİN KARARI

Temmuz 1944

Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin devlet sınırlarının savunulmasını sağlamak amacıyla, Devlet Savunma Komitesi kararladı:

Madde 1. Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Ahaltsis, Adigen, Aspindz, Ahalkalak ve Bogdanovskiy bölgelerin sınırlarında yaşamaya devam eden 16 700 konut tesisatında ikamet eden Türk, Kürt ve Hemşillerinden oluşan toplam 86000 kişinin taşınmasını gerçekleştirmek. Bunların içinde: Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne – 40 bin kişi, Özbek Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne – 30 bin kişi, Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne – 16 bin kişi gönderilsin.

Taşınma eylemlerinden tamamen S:S.C.B. Halkın İçişleri Komiserliği sorumludur. S.S:C.B. Halkın İçişleri Komiserliği (sayın Beriya) taşınma emrini Kasım 1944 tarihinde yerine getirmek zorundadır.

Paraf 2. Bir aile başına, eşya, gıda ürünleri, demirbaş dahil olmak üzere, 1000 kilo yanında götürebilme hakkı verilsin.

Paraf 3. Konut bölgelerinde, kovulma eylemlerinden dolayı taşınacak olanlar tarafından bırakılan ziraat ürünleri, ziraat demirbaşı, müştemilat, meyve bahçeleri ve diğer malvarlıkları teslim alma işlemini gerçekleştirmek üzere, S.S.C.B. Et ve süt endüstrisi Halk Komitesinin Başkanı, S.S.C.B. Yarı mamul Hazırlama Komitesinin Başkanı, Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Toprak Halk komitesi Başkanından oluşan bir devir-teslim komisyon kurulsun, Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Ulusal Milli Komitesinin Başkanları üyeliğinde bir komisyon kurulsun, komisyon Başkanlığına Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Halk Komiserleri Konseyi'nin Başkan yardımcısı syn. Hoştariya tayın edilsin...

Paraf 4. Bölge Komünist Partisi Merkez Komitesi ve Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Halk Komiserleri Konseyi (syn. Skvortsov ve Undasınov), Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Halk Komiserleri Konseyi (syn. Vagov ve Kulatov), Özbek Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Halk Komiserleri Konseyi (syn. Yusupov ve Obdurahmanov), adı geçen ülkelerin Halkın İçişleri Komiserliği ile birlikte, dışardan gelen göçmenleri karşılasın, yerinde yerleşmelerini ve sabit tesisatları kurulmasını sağlasın.

Paraf 11. Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Halk Komiserleri Konseyi'ne, yukarıda paraf 1'de yansıtılan sınır bölgelerinde, Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin diğer az topraklı bölgelerin 7000 konut tesisatlarında oturan 30000 kolkozcunun yerleştirilmesine izin verilsin. Taşınmaya hem kolkozlar, hem de ayrı konut tesisat grupları tabidir. Sınır alanlarında yerleşim noktaları, Gürcü Halk İçişler Bölümün sınır birliği Komutanlığı ile anlaşarak, belirlensin.

(x-Kararın metni tam olarak verilmemiştir. Ciddi olmayan detaylar, ortadan kaldırılmıştır. (GARF.F.9401 Op.2 D.66L.19 bakınız).

Paraf 13. Özel kayıtlara alınan göçmenlerin yerinden kovulmaları, taşınmaları ve son gidiş noktalarında yerleşmeleri için, S.S.C.B. Halk İçişler Bölümüne 30 mln. Ruble tutarında bir sermaye bölünsün, aynı anda ülkenin sınır bölgelerinde kolkozlarının yerleşmelerine bağlı giderleri karşılamak için, Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Halk Komiserleri Konseyi'ne 4 mln. Ruble tutarında sermaye bölünsün.

Paraf 14. Ana teknik tedarik Dairesi (syn. Şirokov) ile, 1944 yılın Ekim ve Kasım aylarında yapılacak yeniden yerleşim prosedürü içinn yürütülmesine, limit dışı yakıt bölünsün, bunların içinde: S.S:C.B. Halk İçişler Bölümüne – 750 ton, Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Halk Komiserleri Konseyi'ne – 74 ton, Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Halk Komiserleri Konseyi'ne – 35 ton, Özbekistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Halk Komiserleri Konseyi'ne – 70 ton, Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Halk Komiserleri Konseyi'ne – 100 ton.

Milli Savunma Komitesi Başkanı

İ. STALİN

Özel ve gizlidir
Özel dosya

İçeriği: Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti sınır bölgelerinden Türk, Kürt ve Hemşillerin taşınmaları hakkında S.S:C.B. İç İşler Halk Komiserinin

EMRİ
No: 001176
20 Eylül 1944, Moskova

Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Ahaltsis, Adigen, Aspindz, Ahalkalak ve Bogdanovskiy bölgelerinden, Türk, Kürt ve Hemşillerin taşınmaları hakkında Devlet Savunma Komitesi tarafından onaylanan No: 6279cc Kararın yerine getirilmesi doğrultusunda, emrediyorum:

1. Gerekli hazırlık eylemlerin organizasyonu ve taşıma işlemlerin gerçekleşmesi doğrultusunda, dört adet operatif sektörü kurulsun: a/ Ahaltsis (Ahaltsis ilçe dahilinde); b/ Adigen (Adigen ilçe dahilinde); c/ Aspindz (Aspindz ilçe dahilinde) ve d/ Ahalkalak (Ahalkalak ve Bogdanovskiy ilçeler dahilinde).
2. Operatif sektörlerin başkanları ve yardımcıları, derhal görev yetkilerini yerine getirsin. Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Devlet Güvenliği Komiseri, Üçüncü Derece Devlet Güvenlik Komiseri syn. Ratpayev ve Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Devlet Güvenliği Komiseri syn. Karandze'ye, hazırlık eylemlerin gerçekleşmesi doğrultusunda, yerli şartları ve ortamı bilen Halkın İçişleri Komiserliği ve Halk Devlet Güvenlik Komiserliği'nden, operatif çalışma yöntemlerini bilen 50 kişi bölünsün.
3. Söz konusu olan operasyon 10 gün içinde, 15 Kasım-25 Kasım arasında gerçekleştirilsin.
4. Operasyonun gerçekleşmesini sağlamak ve Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin devlet sınırlarında güvenliği yoğunlaştırmak üzere, taşıma eylemleri devam ettiği sürece, Halkın İçişleri Komiserliği'ne bağlı 40, 281, 266 ve 3. Kızıl Bayrak Alayı; Halk İçişleri Komiserliği'nin iç birliklerinin sekizinci ve ikinci alayı; Halkın İçişleri Komiserliği birliklerinin birinci ve ikinci Moskova bölümlerinin özel birimleri; Yüksek Memur Okulu; Moskova Askeri Teknik Okulu; Saratov, Ordzhonikidze, Leningrad ve Kharkov Askeri İçişleri Bakanlığı Askeri İçişleri Birlikleri; Siyasi Ekip Okulu ve Halkla İlişkiler Birlikleri Operasyonel Kursları Okulu. Toplam 20 bin kişi bölünsün.

S.S.C.B. İçişleri Halk Komiseri
Devlet Güvenliği Genel Komiseri
L. Beria

Ахыска түріктерінің елімізде тұрып жатқанына — 75 жыл

«Көп біріксе — ел болар, көп тілегі — көл болар»

немесе туу туралы куәлігін 82 жасында алған депортация куәгері

Жаннат Жамбыл жерін жаннатына балайды

«Өткенсіз бүгін жоқ, бүгінсіз ертең жоқ». Бұл күн — ертеңгі тарих. Осы бір шетсіз шексіздіктің түбіне кім жеткен?! Өйткені ол — терең тұңғиық. Түгін тартсаң, майы шығатындай, тасын түртсең тарихы сайрап қоя беретін Ұлы даламыз да уағында күллі әлемге даңқы жайылған дара тұлғалар мен сансыз шайқастардың куәсі. Жазиралы өлкеміз қаншама керемет кезеңдер мен зобалаң зұлматтарды өз қойнауына бүгіп жатыр. Келмеске кеткен сол тарихтың бір парасын адамзат өз қолымен түзді. Есімі елге жайылған атақтылардың бірі соңынан сара жолын қалдырса, енді бірі дүниені дүбірлетіп атой салды. Күллі әлемді уысында ұстап бақты. Осындай ұмытылмас шақтар Жаннат әжейдің ғұмырында аз кездеспеді...

«...Көпті көргеннен сұра»

«Көп жасағаннан сұрама, көпті көргеннен сұра» демекші, бүгінде сексеннің сеңгіріне шыққан әжей біраз жылды артқа тастады, көргені де аз емес. Небір зобаландар мен қиянаттарға тап болса да, соның бүгінде біразы санадан көмескіленіп қалған. Есте қалғандардың өзін бірде айтса, енді кейде қарттықпен ұмытып қала беретін жайы бар. «Таяқтың екі ұшы бар» дегендей, бәлкім, мұнысы да дұрыс шығар. Өйткені өткенін есіне алғаннан кейуананың жанары жасқа шыланып, көңілі құлази береді. Әйтеуір Жаратқанның берген үш қызына тоба деп отырғаны. Ал жарымен Алланың әмірімен осыдан 15 жыл бұрын қоштасқан.

Кейде жалғыз қалып, жаны жабырқағанда туған жерін еске алайын десе, есте қалғаннан бұл күнге жеткені некен-саяқ. Бір уақ кейінге шегінсе, туған жерден бас ауған жаққа қуылғаны, эшелондағы анасының күңіренген жүзі, басын көкірегіне басқаны күні кешегідей көз алдында. Жүк вагонымен келген кездегі бұл сәттерді кейін түсінген: ұйықтап жатқан сапарластары оянбаған күйі о дүниелік болғандар екен. Ересектер сол мәйіттерді көрмесін деп бетін қаумалап, қаратпауға тырысып баққан-ды. Ойын баласына бұл ұзақ сапар болып көрінді. «Түсіндер» деген әмірді естігенде, алғаш көргені — құмды өлке, жел соққан сайын далаға аяқ басқандары. Балдәурен балалық шағына балта шапқан сол кездер оны қатты есейтті.

44-тің күзі еді, көңілге мұң сыйлаған

Түн ортасы еді. Бәрі шырт ұйқыда жатқан. Даусы таныс бір аға есік қағып, тездетіп шығуын өтінген. Желең шыққан әкесі онымен ұзақ та сөйлеспеді. Өйткені уақыт тығыз екен. Ішке енген оның өңі сынық, жүзін мұң торлаған еді. Бұл елдің еңсесін түсірген екінші дүниежүзілік соғыстың әлі де ақыры таямаған шақ болатын. Сондай күндердің бірінде Кеңестік Социалистік Республикалар Одағы Мемлекеттік Қорғаныс комитетінің Ахыска түріктерін Грузиядан Орта Азия мен Қазақстан жеріне жедел қоныс аударту туралы қаулысына сәйкес, грузиялық түріктердің өмірі бір мезетте астан-кестен болды. Онсыз да есеңгіреп отырған жамағат апыл-ғұпыл жиналып, тапқан-таянғандарын өңгеріп кете алмайтындықтан, қас пен көздің арасында буйып-түйген дорба-түйіншектерімен жолға шығып кете барды. Бұл сталиндік қуғын-сүргін, яғни тұрғындарды күштеп көшіру болатын.

Тарихқа үңілсек, КСРО-да ең көп орын алған жаппай қуғын-сүргіндік көші-қондарға байланысты этностық («жазаланған халықтар», «шекараларды тазалау», «сенімсіз халықтар»), әлеуметтік-таптық белгілері бойынша депортация (1934 жылға дейінгі кулактарды жер аудару) кезінде келгендерді арнайы көшірілгендер (спецпереселенцы) деп атапты. Ал саяси мүдде негізіндегі 1934-1944 жылдары көшірілгендерді «еңбек қоныстарындағылар» десе, 1944 жылдан бастап «арнайы қоныс аударылғандар» деген атау қолданылған. Осылардың ішінде Солтүстік Кавказ, Грузия, Қырым, Қалмақ өңірлеріне күшпен жүргізілген депортациялар көлемі жағынан ауқымды саналған. Фашистік Германия басып алған аумақтар азат етілген сайын сол жерлердегі халықтарды күштеп шығару ісі де жалғаса берді. Сол «қармаққа» ілінген ахыскалық түрік саналған Жаннат та туған-туыс, қоңсыластарымен Грузияның оңтүстік-батыс аудандарынан 1944 жылы қараша айында атақонысынан аластатылды.

Ахыска түріктері неге депортацияланды?

Сол кезде түріктер қоныстанған аудандар әскери қоршауға алынып, аймақ соғыс жағдайында деп жарияланды. Сондықтан 15 қарашада бейбіт халықты зорлықпен жер аудару басталып кетті.

Алғашында Ахыска түріктерін Түркиямен туыстық байланыстары бар және сенімсіз ұлттар қатарына жатқызған Кеңес өкіметі тілі ұқсас әзірбайжандарға қосты. Кейінірек түбі бір түрік халықтары ретінде күшейіп кетуінен үрейленген билік 1925-1940 жылдары олардың ұлты мен тегін күштеп грузин деп өзгертті. Көп кешікпей алғашқыда әзірбайжан, одан грузин деп жазылған түріктер мен әзірбайжандарды орналастырған аймақтарынан тағы да күштеп көшірді. Құжаттарында ата-тегі мен ұлтын сақтаған түрік отбасыларында дүниеге келген сәбилерге төлқұжат берілмеді. Қазақстанға түрік-ахыскалықтар деп бөліп, түрік этностарын алғашқыда 1938 жылдың соңында күрділер мен армяндар тәрізді зорлықпен көшірді.

Субэтностық негізді қалағандықтан, КСРО аумағында тұрғандарды осы уақыттан бастап елді мекендерінің атауымен және тарихи даму ерекшеліктеріне орай түрік-ахыскалар, түрікхемшилдер, түрік-терекеме деп атау қалыптасты. Олар әсілінде түрік-ахыскалар болатын. Депортация кезеңінде Ахыска аумағында түріктер мүлдем қалмады деуге толық негіз бар.

Бұл Лаврентий Берияның сол уақытта өзге де аз санды ұлттарға жасаған қиянаты секілді түріктерді тарихи түбірінен шатастыру мақсатында жасалған саясаты еді.

Қолдан жасалған қасіреттің астары қандай?

Түрік-ахыскалар — Грузияның Ахыска және Джавахетия деп аталған аймақтарында ерте кезеңдерден мекен еткен түркі тілдес халықтар. Бұл аймақта 1578 жылдардан бастап Осман империясының Ахыска патшалығы билік құрған. 1828 жылы Орыс-түрік соғысы аяқталған кездегі «Андриаполь келіссөзі» бойынша аумақ Ресей аймағында қалды. Ал сол жерді мекендеген түріктер диаспора ретінде қала береді. Сөйтіп Кеңес өкіметі кезінде Грузияның Түркиямен шекаралас Ахыска, Ахалкалак, Адыгюн, Аспиндза, Богданов аудандарындағы ауылдық аймақтарда түріктердің саны өсе түсті.

Кеңес-герман соғысы жылдарында КСРО Түркияны фашистік Германия жағында өздеріне соғыс ашады деп қауіптенді. Грузияның оңтүстігіндегі аталмыш бес аудандағы түріктер сол себепті өзге аймақтарға қоныстандырыла бастапты.

1944 жылдың 12 сәуірінде Грузия ІІХК төрағасы Григорий Каранадзе КСРО ІІХК төрағасы Лаврентий Берияға жазған мәлімдемесінен кейін екінші депортациялау үрдісі жүргізілді. Хатта күрді және әзірбайжандардың бір бөлігі жасалған шешімді бұзып, орналастырған елді мекендерді тастап, Тбилисиге кеткендері туралы баяндалды. 1944 жылдың 24 шілдесінде Лаврентий Берия осы мәлімдеменің нәтижесі ретінде Иосиф Сталинге Грузияның шекаралық қауіпсіздігін сақтау мақсатында Түркиямен шекаралас Ахалцых, Ахалкалак, Адыген, Аспиндзы, Богданов аудандарынан және Аджар АКСР-нің ауылдық аймақтарынан 16700 түрік пен күрді ұлттарын күшпен жер аудару мәселесін көтерді.

1944 жылдың 20 қыркүйегінде ішкі істер халық комиссариатының (НКВД) №001176 жарлығы шықты. Депортациялаудың алдында сорақы саясат ұстанған Грузия басшылары оларға өз ұлттарын грузин ұлтына ауыстыру туралы үгіт-насихат жұмыстарын жасады. Бірақ өздерінің ұлттық тарихи ерекшелігі мен дінін өзгертпейтіндігі туралы халық үзілді-кесілді қарсы шықты. Сонымен оларға «Туыстық байланыстары бар», «жаумен ынтымақтастық құрды» деген айыптар тағылды.

Шешім бойынша Грузия басшылары көрсеткен елді мекендердегі барлық мұсылман халықтар 1944 жылдың 31 шілдесіндегі КСРО ХКК №6279 құпия құжаты бойынша сол жылдың 14 қарашасындағы таңнанақ Ахысканың 220 елді мекенінен депортацияланған. Түріктер, күрділер мен хемшилдерден құралған 115,5 мың адамды Қазақстан, Қырғызстан мен Өзбекстан басшылығына қоныстандыру тапсырылды. Оның 17 мыңы келер жолда қырылған.

Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты Сыртқы байланыс, ақпарат және ғылыми кластер бөлімінің ғылыми қызметкері Клара Саркенованың зерттеу еңбектеріне қарағанда, осы кезеңде ұрыс даласында 46 мың Ахыска түрігі жан беріп, жан алысып жатты. Олардың 26 мыңы қан майданда қаза тапты. Ерлігі үшін қаншама Ахыска түрік жауынгері медаль және ордендермен марапатталды. 8 жауынгер Кеңес Одағының Батыры атағын алды. Бірақ олардың бұл ерлігі әдейі елеусіз қалдырылды. Сөйтіп Ұлы Отан соғысында етігімен су кешіп, мұз жастана жүріп көрсеткен ерліктеріне, алған орден-медальдарына қарамастан, аман оралған солдаттар да зорлықпен жер аударылды.

Осылайша Қазақстанға 27833 түріктен құралған 6309 отбасы көшірілді. Олар 5 облысқа жайғастырылды. Жамбылға — 822 шаңырақтың 3415 адамы, Алматыға — 2544 отбасының 11004 мүшесі, Талдықорғанға — 337 отбасынан 1441 түрік, Түркістан 2233 отбасының 10147 адамын қабылдаса, Қызылорда облысына 373 шаңырақтың 1826 мүшесі қоныстандырылды. Осы 1826-ның бірі 8 жасар Жаннат еді.

1944 жылдың 9 желтоқсанында 50 эшелонмен Грузиядан түрік, күрді, хемшилдердің тағы бір легі депортацияланды. Қасіретке толы бұл үрдіс 1945 жылдың қаңтарында аяқталды. Мұрағат деректеріне үңілсек, осы жылдары барлығы 15-ке жуық этнос пен этникалық топтардың өкілдері депортация үрдісіне ұшыраған. Бірақ адам төзгісіз ешбір жағдайы жасалмаған тауар таситын пойызбен жеткізілгендердің 20-30 пайызына жаңа қоныстарын көру жазбапты. Өйткені жол-жөнекей қарттардың, балалар мен әйелдердің бірінен кейін бірінің соңғы демі таусылып жатты.

Депортацияға ұшыраған халықтың жағдайы өте нашар еді. Қиын-қыстау кездегі жетіспеушіліктен ауылдарда қылмыс өршіп, зорлық-зомбылық пен ұрлық көбейді. Орналасатын бос үйлердің жоқтығы мен азық-түліктің бітуі, медициналық көмектің болмауынан олардың арасында түрлі эпидемиялық аурулар тарады. Сол кездегі өрімдей қызға қорған болған әкесі де, қалқан болған анасы да осы жылдары көз жұмғандармен қатар о дүниеге аттанып кете барды. Осылайша мыңдаған отбасының шаңырағы ортасына түсті, балалар тұл жетімге айналып жатты.

Жұмысқа орналастыру барысында қоныстанушыларға жұмыс табылмай, бір шаруашылықтан екіншісіне көшіру де жиілей түсті. Халық азып-тозды. Сондай күй кешкен депортацияланушы түріктер қатаң комендanттық тәртіпте өмір сүрді. Оларға бір ауылдан екінші ауылға туыстарын іздеп шығуға да рұқсат етілмеген. Мұндай шектеу тек Никита Хрущев кезінде, яғни 1956 жылы ғана алынып тасталды.

НКВД-ның ресми ақпараты бойынша, 1944 жылдың желтоқсан айының ортасына таман 92 307 адам қоныс аударып үлгерген. Олардың 18 923-і — ер азамат (қарттар мен соғыс мүгедектері), 27 399-ы —нәзікжанды, 45 085-і 16-ға да толмағандар еді. Ал 1948 жылдың маусым айындағы КСРО-ның осы бір комиссариатының барынша азайтып көрсетуге тырысқан мағлұматында аталған операция барысында 14 895 адам қайтыс болғандығы жазылыпты. Негізінде алғашқы алты айда 37 мың кісі көз жұмса, олардың 17 мыңы нәрестелер мен жасөспірімдер болған.

Кеңестік идеология жалпы «түрік» деген сөздің өзін жағымсыз мағынада қолдануды мақсат тұтқанды. Ол Дүниежүзі еңбекшілерінің ұлы көсемі саналған Сталиннің түріктерді жек көргендігі деседі. Мұны қайбір ғалымдар 600 жыл билік құрған Осман империясының ұрпақтарынан сескенгендігінен еді деп тұжырымдайды. Ал енді кейінгі тарихшылар оны 1910 жылы патша режімінен қашқан «Кобаның» Батуми арқылы Түркияға барып паналағанымен байланыстырады. Онда барған Сталин басқа фамилиямен жасырынып жүріп, Стамбулда 2 жыл тері, жүн-жұрқа, жабайы қабан етін сатып күн көргенін, сонда жүріп түрік тілін үйренуі мүмкін екенін алға тартып жүр. Сол кезде ер түріктің тізесі батты ма екен, әйтеуір Сталин «түрік» десе қашанда «түкірігін» бүркуге дайын тұрған дейді көнекөздер. Кезінде Түркістан Республикасына өлердей қарсы шыққаны да сондықтан болар деген болжам айтады зерттеушілер.

Бұл кез қазақ жұртына да оңай соқпаған еді. Сөйте тұра еріксіз қоныс аударылып келгендерге қолұшын беруге тырысқан жергілікті тұрғындар ата-анасынан көз жазып қалған жас өренді де бауырларына басты. «Бөлінсең — жоқ боласың, бөліссең — тоқ боласың» деген түрік нақылында айтылғандай, бір нанды бөлісіп жеді.

Орталық Азия інжуінен тарыдай шашылған жұрт

Қалың қауымның жебеуімен жетілген жауқазын өзімен тағдырлас өзбекстандық түрік жігітімен отау тігеді. 3 перзентті өздері тұрған Ферғана облысында дүниеге әкеледі. Балдәурен шағынан өмірдің кермек дәмін татып өскен Сабыр мен Жаннаттың өміріне 1989 жылы тағы бір тарихи оқиға лап қойды.

Олар енді аты шулы Ферғана көтерілісінің зардабын тартқан түрік өкілдерінің бір бөлігі Ресейге, екінші бөлігі Қазақстанға қоныс тепкен. Осылайша Жаннаттың отбасы Орталық Азия інжуі деп аталған Ферғана аңғарын тастауға мәжбүр болып, Өзбекстан Республиканың Қиыр шығысынан Ресейдің сонау Орел облысына эвакуацияланады.

Арада 3 жыл өткенде күйеуі қатты науқастанады. Сөйтіп 1994 жылы Жанаттың қайын ағасы оларды Таразға көшіріп әкеледі. Алайда өмірлік серігі 2004 жылы өмірден озады.

Кейін анықталғанындай, ұлтаралық қақтығыс қолдан жасалған болып шықты. Әзірбайжан, Армения сияқты өзге де кеңестік елдердегідей мұндағы кикілжіңдер де әдейі ұйымдастарылыпты. Оның тағы бір себебі Кеңес өкіметін сақтап қалу мақсатында және Орел облыстарына адам тарту үшін жасалған деседі.

Бүкілодақтық халық санағына сәйкес 1989 жылы КСРО-да 207,5 мың түрік болыпты. Олардың 90 пайыздан астамы, жоғарыда айтқанымыздай, Оңтүстік Грузияның Түркиямен шектесіп жатқан бес ауданында туып-өскендер екен. Бұл жерлердің көне тарихи атауына байланысты «месхеттік түріктер» деп аталған олар өздерін әлі де «Ахыска түріктері» деп атайды. Өйткені кезінде Осман империясының қарамағындағы жер болғандықтан, Грузия олардың атамекені еді... Әйткенмен әр ел егемендігін алғаннан кейін төл отаны Грузияның Месхетия-Джавахетия аймағы болған месхеттіктерді туған өлкесі қабылдамай қойды. Нақтырақ айтқанда, бейбітшілік заман орнағандағы мемлекет басшылары солай ұйғарды.

Арманын іздей, үмітін үзбей...

— Әжейдің бұған дейін ешбір құжаты болмапты. Өйткені олар тұрған мекендердің ауыл кеңестері паспорт орнына қолдануға болатын анықтама ғана жазып бере салатын болған. Кеңестің кезінде ешкім сұрамағандықтан, оған мән берілмеген. Кейін 2016 жылы бізге, ассамблеяға, көршілері кейуананың ешбір құжаты жоқ деп жүгінді, — дейді Қазақстан халқы Ассамблеясының мүшесі, «Ахысқа» түрік этномәдени бірлестігі жанындағы Ақсақалдар кеңесінің төрағасы Ибрагим Зуфаров, — сондықтан ешқандай зейнетақы алмайтын ол кісі жайлы ақпаратпен өзім танысып шығып, облыстық Қазақстан халқы ассамблеясының жауапты хатшысы Маржан Қожаеваға хабарластым. Ол кісі бірден қолұшын тигізетінін жеткізді.

Ибрагим Хуршудович ол үшін алдымен туу туралы куәлік қажет болғанын айтады. Ал жасын анықтау үшін әуелі медициналық сараптамадан өту керек екен. «Сондықтан облыс әкімдігіндегі арнайы комиссиядан өтіп, судмедэкспертизаның шешімі Тараз қалалық әкімдігіне жіберілді. Ондағы заңгерлер соған сай консилиум өткізіп, ақылдасқан соң, туу туралы куәлік берілді. Кейін көші-қон полициясынан жеке куәлік талап етілді. Соған байланысты Грузия, Ресей мен Өзбекстанға сұранымдар жіберілді», — дейді Ибрагим Зуфаров. Сұранымдардың жауаптары кешігіп жатқандықтан, сол мемлекеттерге өзі аттанып, белгілі уақыт аралығында сол жақтарда тұрғандығын анықтап, «бірақ біздің азаматымыз болып табылмайтындықтан, ешқандай құжат бермегенбіз» дегендей анықтамаларды жаздырып әкеледі. Одан кейін көші-қон полициясында да құжаттар талап етіліп, ол бойынша да біраз мекеменің табалдырығын тоздырған көрінеді. Сөйтіп жүргенде арада 2 жарым жылдан аса уақыт өтеді. Қажырлы еңбектің арқасында Ассамблея мүшелерінің көмектесуімен Жаннат әжейге зейнетақы тағайындалады. Бұдан басқа «Халық банкінен» карточка алып беріп, оларды облыстық Қазақстан халықтары ассаблеясы бас қосқан Құдайы тамақта табыстады.

Енді қалған құжаттары да дайын болуға шақ қалыпты. Арманын іздей, үмітін үзбей келген Жаннат Мусаева осылайша құжаттарын ала бастады. «Көп біріксе — ел болар, көп тілегі — көл болар» деген осындайда шыққан болар бәлкім. Балалығы мен жастығын ұрлаған зұлмат жылдар оның тәтті өмірін қатты етіп жіберді. Тағдыры зобалаңдармен шырмалған ол сан мәрте көздің жасын бұлады. Алайда қанша ажалдан аман қалды.

Жастайынан бел жазбастан мақта, күріш, жүзім алқаптарында істеген кейуана 83 жасқа келсе де тыным таппайды, өмірбақи белі қайыспай істеген бағбандығынан әлі де қол үзгісі келмейтіндей. Бау-бақша баптаған шебер мұнысын қаршадайынан дағдыланып қалғандығымен түсіндіреді. Немере-шөберелерінің ортасында балдай тәттілерінің қуанышына бөленіп отырған Жаннат әжей бүгінде Жамбыл жерін жаннатына балайды.

Альмира ОМАРОВА

Многовековая гордость

В 1944 году жившие в Грузии турки-ахыска были насильственно переселены по приказу Сталина в Среднюю Азию. За три дня было депортировано от 90 до 116 тысяч человек, значительная часть которых погибла в дороге от болезней и голода. В 1956 году турки-ахыска получили право вернуться на Кавказ, но большая часть их осталась в обжитых ими районах Средней Азии.

Каждая судьба — это отдельная тема для разговора, и каждый разговор со слезами на глазах — это страшная трагедия невинного человека, невинного народа. Об одной из них я хочу вам рассказать.

Зуляль Умарова — одна из многочисленных женщин, оставшихся без поддержки супруга,16 декабря 1944 года оказалась на станции Манкет с маленькими детьми на руках.

Нас высадили там, где мы не знали языка, не знали особенности народа, напуганных, голодных, холодных, обездоленных, пострадавших от советской системы, рассказывала бабушка дрожащим голосом, вспоминая ужасы кровавой поездки.

Ислам, Гулляр, Хусейн постоянно просили есть. Дети шести, четырех лет и грудного возраста, они не понимали, почему мама их не кормит, все время плачет, посматривая в сторону конвоя. Она боялась, что их могут разлучить, услышав детские голоса. Мученья закончились тогда, когда одна из узбекских семей в Карабулаке приняла их к себе, выделив им маленькую комнатушку для проживания.

Кукурузная мука, вода были основной пищей на протяжении нескольких лет, пока семья Умаровых адаптировалась к местному быту и новой жизни. В те страшные годы все семьи переселенцев проживали в таких условиях. И каждый раз задавались вопросом: за что?..

Ислам хотел учиться, математика была смыслом его жизни, но семейное положение и трудности, которые испытывала мама, не давали ему даже мечтать об этом. Мать копала огороды, пасла скот, выполняла трудную мужскую работу, чтобы нас прокормить, рассказывает Ислам Караевич.

Мальчик пошел работать на рынок: принеси, подай, отнеси… Это был заработок, оплачиваемый хлебом, нужным продуктом того времени. Свою мечту учиться он воплотил в своем младшем брате, которому помог получить образование в Ташкенте.

Сейчас семья Ислама Умарова — одна из примерных семей, которые живут и трудятся во благо нашего государства — Республики Казахстан. Внуки и дети стараются получить образование, радуя этим своего дедушку.

В гостеприимном Казахстане мы вдыхаем полной грудью чистейший воздух, не боясь за будущее наших детей, за их счастливое детство, за стабильность всего казахстанского народа.

Все семейные встречи и душевные разговоры в семье Умаровых начинаются со слов: Слава Аллаху, что мы попали в Казахстан, со слов благодарности казахскому и узбекскому народу.

В 2008 году Парламентом Грузии был принят Закон «О репатриации лиц, насильственно переселенных властями СССР из Грузии в 40-х годах XX века». Какой бы закон ни был принят, он не может унять ту боль, которая в сердце каждого турка-ахыска.

Сегодня нас много, и у каждого своя правда, правда несправедливого отношения к простому народу.

Мы вернулись. Все вернулись. Казнённые народы. Все вместе под небом одним мы собрались…

75-летию трагических событий турок-ахыска посвящаю.

Райхан АЛАЙБЕКОВА

Уголок юриста

Брачный договор (контракт)

Кардинальные изменения в социальной жизни заставляют вступающих в брак серьезно продумывать правовой режим семейных взаимоотношений, главным образом имущественные права и обязанности супругов. Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье» прямо предусматривает право граждан на заключение брачного договора.

Брачным договором признается соглашение лиц, вступающих в брак, или соглашение супругов, определяющее имущественные права и обязанности супругов в браке и (или) в случае его расторжения. Брачный договор также может предусмотреть имущественные права детей, рожденных или усыновленных в браке.

Брачный договор может быть заключен как со дня подачи в регистрирующий орган заявления о государственной регистрации брака, до государственной регистрации заключения брака, так и в любое время в период брака.

Однако в связи с тем, что брачный договор может быть заключен лицами, вступающими в брак, до государственной регистрации заключения брака, а также и после нее, брачный договор вступает в силу только с момента государственной регистрации заключения брака. Если же договор заключен супругами, он действует с момента его нотариального удостоверения.

Брачный договор заключается в письменной форме и подлежит обязательному нотариальному удостоверению.

Важно подчеркнуть, что предметом брачного договора являются не любые взаимоотношения между супругами в браке, а именно режим имущества супругов. Если по общему правилу любое имущество, приобретенное супругами в браке, является их совместной собственностью, то есть подчиняется законному режиму имущества супругов, то брачный договор может установить иное, изменить установленный законом режим совместной собственности. Супруги вправе установить договором режим совместной, долевой или раздельной собственности на имущество супругов, причем положения договора могут касаться всего имущества, отдельных его видов или имущества каждого из супругов, более того, брачный договор может регулировать режим как уже приобретенного имущества, так и будущего имущества супругов.

Составляя брачный договор, супруги могут включить в него следующие положения:

— права и обязанности по взаимному содержанию;

— порядок участия каждого из них в совместных расходах;

— порядок передачи имущества каждому из супругов в случае расторжения брака;

— иные условия по поводу имущественных отношений супругов, а также имущественное положение детей, рожденных или усыновленных в этом браке.

Возникновение определенных имущественных прав и обязанностей и их исполнение может быть поставлено договором в зависимость от наступления или не наступления оговоренных условий, а также ограничено определенными сроками.

Предоставляя супругам право по своему усмотрению устанавливать режим собственности, Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье» предусматривает меры по защите прав и законных интересов супругов и оговаривает некоторые ограничения при заключении брачного договора. Ни при каких обстоятельствах условия брачного договора не могут включать в себя следующие положения:

— ограничение правоспособности или дееспособности супругов, права на обращение в суд за защитой своих прав и интересов;

— размещение личных неимущественных отношений между супругами, прав и обязанностей супругов в отношений детей;

— условия, ограничивающие права нетрудоспособного нуждающегося супруга на получение содержания;

— другие условия договора, которые ставят одного из супругов в крайне неблагоприятное положение;

— условия, противоречащие основным положениям семейного законодательства.

Брачный договор не является документом, раз и навсегда устанавливающим режим имущества супругов и не подлежащие изменению. В соответствии с семейным законодательством он может быть расторгнут или изменен по желанию супругов в любое время путем составления соглашения об этом.

Соглашение об изменении или о расторжении брачного договора должно быть составлено письменно и удостоверено нотариусом. Соглашение представляет собой, как и брачный договор, двустороннюю сделку и не может быть составлено одним из супругов. Также нельзя отказываться от выполнения условий брачного договора в одностороннем порядке.

Однако это положение не лишает одного из супругов права обратиться в суд с требованием об изменении или расторжении брачного договора по его инициативе. В случае признания судом оснований для расторжения или изменения договора уважительными суд выносит решение, удовлетворяющее обратившегося с заявлением супруга.

ВОПРОС:

«Как называется национальный головной убор женщин Ахыска». Первым двум читателям, позвонившим по номеру 87017174302, приз за правильный ответ — годовая подписка на газету «Ахыска».

Если брачный договор содержит обязательства, предусмотренные на период после прекращения брака, то они продолжают действовать и после прекращения действия брачного договора. Брачный же договор прекращает свое действие с момента прекращения брака.

Брачный договор может быть признан судом недействительным полностью или частично по основаниям недействительности сделок, предусмотренным Гражданским Кодексом Республики Казахстан.

Суд может также признать брачный договор недействительным полностью или частично по требованию одного из супругов, если условия договора ставят этого супруга в крайне неблагоприятное положение или нарушают имущественные права детей, рожденных или усыновленных в этом браке (супружестве). Условия брачного договора, нарушающие требования п. 3 ст. 41 Кодекса, признаются недействительными.

Зейтун ИСМАИЛОВА,
нотариус

SÜRGÜNÜN TANIKLARI

ZUFLİYA MÜRSELOVA:
Amerika

“Bana 3 kere sürgün yaşattılar. Benim yaşadıklarımız Allah düşmanıma bile yaşatmasın.”

Amerika’da yaşamını sürdürmekte olan Zülfiya Mürselova 31 Ocak 1928 yılında Gürcistan’a bağlı Ahıska bölgesinin Smada köyünde doğdu. 16 yaşında doğup büyüdüğü vatanında koparılan Zulfiya Mürselova, Stalin zulmünden nasibini alan binlerce Ahıskalı Türk’ten sadece biridir. Kendisi ile Türk Birliği Dergisi için dünden bugüne ve geleceğe dönük düşüncelerine kadar geçtiği hayat hikayesini konuştuk.

- Öncelikle kendinizden bahsedermisiniz?

- Babamın adı Mürsel, annemin ismi Maral. Amcam Mahaddin, dedem Turan, dayısı Haşim. Ailede 4 kız 1 erkek olmakla beş kardeştik. En büyük kız kardeşim Hoşi, ben Zulfiya, Bilor, Nari ve erkek kardeşim Ramiz Mürselov.

- Sürgünden önce nasıldı yaşantınız? Sürgün nasıl yaşandı? Haberiniz varmıydı?

- Sürgünden önce iyi yaşıyorduk. Yaylaya giderdik. Orada hayvanlarımızla ilgilenirdik. İnek, koyun, keçi besler, günümüzü geçirirdik. Kimseye muhtaç değildik. Hem geçimimiz hem de huzurumuz yerindeydi. Fakat bu yaşantımızı Stalin bize çok gördü. Vatanımızda rahat şekilde yaşamaya izin vermedi. Sürgünden bir kaç ay önce köyümüze askerler geldiler. Biz zannettik ki, bizi korumaya geldiler. O zaman II Dünya Savaşı devam ediyordu. Hiç şüphelenmedik bile. Meğer o askerler bizi listeye almak ve sürgüne hazırlık yapmak için gelmişler de haberimiz yokmuş. Bir gece kapıya dayandılar ki, sizi sürgün edeceğiz. Ne yapalım ne edelim bilemedik. Sahip olduğumuz herşeyi geride yadlara bırakarak vatanımızı, yıllarca yaşadığımız evimizi, hayvanlarımızı bırakarak çıktık, yanımıza bile birşeyler almaya izin vermediler. Hiçbir şeyden haberimiz yoktu. Bizi evlerden çıkarıp Sudabekir arabalara doldurdular. Ardından trene binmek için önceden ayarlanmış toplanma yerine getirdiler. 12 aileyi bir vagona doldurdular. Vagonlar hepsi yük vagonlarıydı. Kim ulaştıra bildiyse onlar ekmek, un ve başka yolluk dediğimiz yiyecek almıştı. Yolda soğuktan, açlıktan, hastalıktan çok insanımız hayatını kaybetti. Yol boyunca askerler bize ölmeyelim diye çorba ve kuru ekmek yeriyorlardı. Biz de önce ihtiyarlara ardından çocuklara sonra da kendimiz yiyorduk. Ölmemek için yedik, çok zulüm gördük. Belki bizim orda yediklerimizi hayvanlara verseydiniz yemezlerdi.

– Vagonda ölenleri ne yapıyorlardı?

– Vagonda ölenleri ne yapacaklar? Askerler gelip ayaklarından sürükleyip vagondan indiriyorlardı. Yer buz olduğu için gömmek ve ya defin etmek için durum müsait değildi. Dolayısıyla karın üstüne öylece bırakıyorlardı, eğer zamanımız oluryorduysa üzerini karla örtüyorduk. Büyüklerimiz yapıyordu bu işleri. Öylece binlerle insanımız o çöllerde hayatını kaybetti, cenazeleri kurda kuşa yem oldu. Onların ne bir baş taşı ne de bir mezarları var. Bize açık bir şekilde soykırım yapıldı. Bizim yaşadıklarımızı Allah hiçbir kuluna yaşatmasın.

- Gittiğiniz yerlerde sizi nasıl karşladılar?

Biz Özbekistan’da indir trenden. Hava soğuk, nereye gideceğimizi bilemiyoruz. Anlatmakta zorlandığım bir kareydi. Bizi özbek kardeşlerimiz evlerine götürdüler. Evlerini bizimle paylaştılar. O zor dönemimizde bize çok yardımcı oldular. Allah onlardan razı olsun. İlk yıllarda çok zorluklar çektik. Fakat aradan bir kaç yıl geştikten sonra toparlanmaya başladık. Kolhozda çalıştık ve evler yaptık. Kendi evlerimiz olduktan sonra, özbeklerin evlerinden çıktık. Sıkıyönetim rejiminde bir yerden başka yere gidemiyorduk. İzin vermiyorlardı. İmza attırıyorlardı orada olduğunu belirtmek için. İzinsiz gidenleri tutukluyorlardı. Stalin ölene kadar öyle yaşadık. Stalin öldükten sonra rahat nefes aldık. Ama o yıllarda çok zorluklar geçtik. Akrabalarımıza, eşe dosta hasret kaldık.

- Sonra neler oldu?

- Daha sonra 1989 yılında yeniden bir sürgün yaşamak zorunda kaldık. Sebebini hala anlamakta güçlük çektiğimiz Fergana olayları sonrası milletimiz Özbekistan’dan Rusya ve diğer ülkelere göç etmeye başladı. Biz de ailemiz ile birlikte Rusya’nın Krosnadar vilayetine gittik. Biz Ahıskalılar çok zulümler yaşamış bir milletiz. 1944 yılında öz doğma vatanımızdan sürgün edilmemiz yetmiyor gibi, bizi 1989’da yeniden yerleştiğimiz, yurt saldığımız Özbekistan’dan sürgün ettiler. Bütün bunların sorumluları yukarda, üst gprevde bulunanlardı. Ahıskalı Türkler ile özbekler arasında hiçbir sorun yoktu. Suni sorunlar yarattılar ve bizi bir birimize düşman ettiler.

- Rusya’da neler yaşadınız? Yaşantınız nasıldı?

- Krosnadar’a, Nijne Bakankaya geldik. Tam da o belalardan kurtulduk diyerek hayatımızı sıfırdan kurmaya başladık. Yıllarca çalıştık, çabaladık fakat sonunda yine de olmadı. Bizler Türk olduğumuz için orası da bize yurt olmadı malesef. Bizim milletimiz emekçi millettir. Orada en zor işlerde bizimkiler çalıştı. Neden? Çünkü ailesini kimseye muhtaş etmek istemiyordular. Türlü zorluklarla yaşadık fakat bize ne vatandaşlık verdiler ne de ikamet izni. 15 yıl orada yaşadıktan sonra artık biktık. Çünkü belgelerimiz olmadığı için bizleri cezalandırmaya başladılar. Hem kendileri bize evrak vermiyordu hem de tırnağımızla kazanıdıklarımızı ceza yazma yöntemiyle geri almaya çalışıyorlardı. Bu artık bizim için adaletin bittiği anlamına geliyordu. Bir kaç Uluslararası kurum ve kuruluşlara başvurara durumumuzu anlatmaya çalışıyorlardı.

- Amerika’ya nasıl geldiniz?

Rusya’da 15 yıl yaşadıktan sonra ordaki zor durumdan bizi Amerika kurtardı. Amerikan devletinin desteği ve organizesi ile buraya geldik. Şu anda Dayton, Ohio’da Ahıska milleitmizin en fazla olduğu bölgede yaşamımı sürdürmekteyim. Komşularım hep Ahıskalı Türklerdir. Burada yaşantımız oldukça güzel. Gurbet eldeyiz. Keşke akrabalarımız ile hep birarada olsaydık. Biz Ahıskalı Türkler dünyanın farklı ülkelerinde, bölgelerde yaşasak bile Türklüğümüzü, milli kimliğimizi, kültürümüzü, örf adetlerimizi hiçbir zaman kaybetmedik. Türkiye’yi de her zaman vatanımız olarak görüyoruz. Kısmet olursa gitmek isterim.

- Son olarak okurlarımıza neler söylemek istersiniz?

- Sizin aracılığınız ile tüm dünyadaki Ahıskalı Türk milletimize selamlarımı gönderiyorum. Her birine mutlu, huzurlu, sağlıklı bir ömür diliyorum. Onlardan tek dileğim kim olduklarını, nereden geldiklerini, nereye gideceklerini unutmasınlar. Evlatlarını eğitimli, vizyon sahibi bireyler olarak yetiştirsinler. Çünkü bizim milletimizin geleceği o gençlerin ellerinde olacaktır. Biz bugün varız, yarın yokuz. Biz elimizden geldiği kadar yaşadıklarımızı gelecek nesillere aktarmaya çalışıyoruz. Bu yolda Allah her birimizin yar ve yardımcısı olsun. Size de Ahıskalı Türkleri sesi olduğunuz için çok teşekkür ediyorum. Allaha emanet olun!

– Çok teşekkür ederiz.

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ ГАЗЕТЫ «АХЫСКА»!

Дорогие друзья, искренне верим, что вы, как и прежде, будете с нами.
Подписаться на газету вы можете в любом отделении АО «Казпочта».

	Город	Район/село
1 ай/мес.	301,20	318,40
3 ай/мес.	903,60	955,20
6 ай/мес.	1 807,20	1 910,40

ZEYCAN KUŞIYEVA
UKRAINA

-Kendinizden bahseder misiniz lütfen? Nerede doğdunuz, nerede yaşadınız?

- Köyümüzün adı Tsise idi. Annemi hatırlamıyorum. Babam savaşa gitti ve geri dönmedi. Üvey annem evlendi ve küçük kardeşimi yanında götürdü, ben ise yalnız kaldım. O zaman ben on iki yaşındaydım. Bana amcalarım baktı. Bir ay birinde bir ay diğerinde kalıyordum.

Bir amcamın beş çocuğu vardı, onun eşi tifo hastalığından hayatını kaybetti. O zamanlarda ben büyümüştüm artık. Çocuklar ve ev işleri bana kaldı. Sonra bizi Özbekistan’a götürdüler. Ben amcamla birlikte geldim. Bizi göndermeden önce, askerler bütün erkekleri köy idaresi topladılar ve bütün gece orada tuttular. Ancak sabah ailelerinin yanına döndüler. Askerler geldiler ve bize ‘’Давай, давай (Hadi, hadi)’’ diyerek hazırlanmamızı söylediler’’. Biz rusça bilmiyorduk ve ne söylediklerini hiç anlayamıyorduk. Meğer, mısırı göstererek yola alabileceğimiz kadar çok erzak almamızı,koyunları kesip yanımıza et almamızı söylüyorlarmış. Biz ise hiç birşey anlamdık. Amcam geldi. Bir kaç bir şey yanımıza aldık yola, ama evde olan ve kışlık hazırladığımız her şeyi bıraktık. Özbekistan’a boş ellerimiz ile geldik.

-Yolculuğu hatırlıyor musunuz?

-Evet, ben o zaman on sekiz yaşındaydım. Yolculuk uzundu. Bizim gittiğimiz vagonda yedi aile vardı. Diğer vagonlarda hayatını kaybedenler olduğunu biliyorum, ama bizim vagonda kimse hayatını kaybetmedi, herkes gideceğimiz yere vardı. Tren durduğunda, be ve şuanda Astrahan’da yaşayan Ruhiye ile beraber vagona su taşırdık. Başka iki erkek istasyonlarda ekmek alıp getirirlerdi vagona. Gideceğimiz yere ölmeden varmamız için azar azar erzak verirlerdi bize. Ama insanlar yine de hayatlarını kaybediyordu. Ölüleri ne yapardılar, nerede defnediyorlardı bilmiyorum.

Ruhiye ile bir istasyonda az kalsın treni kaçırıyorduk. Kovaları bırakarak trene doğru koştuk ve son anda yetiştik.

Bizi Çığırık istasyonuna getirdiler, sonra arabalar ile Toy-Tepe’ye götürdüler. Esyalarımız ile birlikte Pazar meydanına bıraktılar ve biz orada bir ya da iki gece geçirdik. Daha sonra bir kolhoza beş aile, diğerine on aile olarak kolhozlara dağıtmaya başladılar. Oralarda yerlilerin arasına yerleştiriyorlardı. Bir evde iki odası olanın birini bize veriyorlardı. Getirdiğimiz erzaklarıda azar azar tüketiyorduk. Zar zor kışı geçirdik. Yazın kolhozda çalışmaya başladık. Yakında geri Vatanımıza döneceğiz diye kendi tarlalarımızı ekmedik.Bu sebepten kış geldiğinde yiyecek hiç birşeyimiz yoktu. Ama köyde yaşayan Özbekler, Ruslar bize yardım ediyorlardı. Kimin elinden ne geliyorsa veriyordu. Geldiğimizden hemen sonra kolhozda pamuk tarlasında çalışmaya başladık. Daha sonra bize tarla olarak verilen topraklara tahıl, arpa, mısır, pirinç ekmeye başladık. Böylece yavaş yavaş yerleşmiş olduk.

-Sonra ne oldu? Nasıl evlendiniz?

-İki yıl boyunca amcamın ailesi ile yaşadım, sonra Uçhoz köyü’ne gelin gittim. Eşimle hiç tanışmıyorduk. Akrabalardan birisi onun ailesine benim için iyi bir kız var, onu gelin olarak alabilirsiniz, demiş. Amcamın yanına beni istemeye gelmişler, amcamda razı olmuş. Yengemle diğer amcamın yaşadığı Karasu köyüne gittik. Beni yengemle birlikte oradan gelip at arabası ile yeni aileme götürdüler, hiç bir adetimizi yerine getirmemişlerdi, yüzümü de açmadılar sadece komşuları akşam yemeği için çağırmışlardı. Bir ay sonra eşimle birlikte Karasu muhtarlığına gittik ve resmi nikahımız kıyıldı. Ben onbir çocuk annesiyim, bunlardan beşi öldü, altısını ise büyüttüm, Allaha şükürler olsun ki hepsi sağ salim yaşıyorlar. Çocuklarım çok küçükken on beş günlük, bir buçuk aylık, bir yaşında, iki yaşındayken ölüyorlardı. Hastalanıyordular hastaneye yetiştirene kadar hayatını kaybediyorlardı. O zamanlarda tarlada kesin yapılması gereken belli bir norm verilirdi. Bir çocuğumu, günlük normu bitirdikten sonra eve gelip öyle doğurdum. Büyük kızım Şatorat’i doğurduktan 40 gün sonra işe çıktım. Çocuklara kayınvalidem bakıyordu, ben ise arada işten gelip emziriyordum sonra yine işe gidiyordum. Evet, biz çalışıyorduk, emekliliğimizi kazanmamız gerekiyordu. Çok çocuk doğurmama rağmen işimi bırakmadım.

-Komşularınız kimdi, kimler yaşıyordu köyde?

-Önceleri bizim köyde çok fazla Koreliler vardı, Türklerden daha çoktular. Beraber çalışırdık. Koreliler çok iyi ve eğitimli insanlardır. Muhasebeci ve ekibbaşı olarak çalışıyorlardı. Adil ve dürüst insanlar. Onlardan hiç kötülük görmedik biz. Daha sonra Koreliler izin verildiğinde şehirlere ve ilçe merkezlerine yavaş yavaş taşınmaya başladılar. Bizim köye ise akrabalarının ve tanıdıklarının yanına Türkler taşınmaya başladı. Sonrasında Türk köyü oldu. Ama Korelileri hep iyi hatırlarız. Çocuklar küçük oldukları dönemde eğer ki ekibbaşı bir Koreli ise her zaman emzirmek için eve gitmeye izin veriyordu. Onlar kanunları biliyorlardı ve kanuna göre hareket ederlerdi. Daha sonra köyde kreş açıldı, gerçi bizim evden uzaktı ama yinede daha kolaylaştı. Beni çocuklara bakıcı olarak kreşe transfer ettiler, orada 10 sene kadar çalıştım. Koyde ki okul büyüktü. Sonra daha iyisini inşaa ettiler. Bizim çocuklarımızın hepsi okudular. Kızlarımın hepsi 10. sınıf bitirdiler, büyük oğlum Angren’de Pedagojik Üniversitesi’nde okudu, küçük oğlum teknik iletişim meslek okulunu bitirdi. Kızlarımız imkansızlığımızdan dolayı okula devam edemediler, altı çocuk bakmak kolay değildi. Ama yinede yaşam kolaylaşmıştı.

-Gürcistan’dan daha kolaymıydı?

-Gürçistan’da erkekleri savaşa götürdükleri dönemde zordu. Köyde kadınlar, çocuklar ve yaşlılar kalmıştı. Biçmek, dövmek, istiflemek gibi bütün erkek işini kadınlar yapmak zorunda kaldılar. Bir yaşlı dedemiz başucumuzda durup bize nasıl daha iyi yapacağımızı anlatıyordu,yönlendiriyordu. Açlık vardı. Köyde erkekler kalmamıştı, onlarsız da her şeyi yapmak zor geliyordu. Topladığımız hasatın neredeyse hepsini vergi olarak veriyorduk. Ambarlar boştu. Evinde erkeği olan aileler için daha kolaydı, ama erkeksiz kalanlar mısırsız koçanı yemek zorunda kalanlar oluyordu. Açlıktan herşeyi yiyorlardı, ot bile yiyorduk. Şimdi iyi yaşıyoruz, o zaman ne kadar zor yaşadığımızı tahmin bile edemezsiniz. Bir misafir gece kaldığında, nerede yatıracağımızı, üzerine örtmek için ne vereceğimizi düşünürdük. Gürcistan’da gerçi meyveler çok vardı hem de çok lezzetliydi. Yaz aylarında çok yerdik, kışlık hazırlardık kuruturduk, pestil yapardık. Dedelerimizden kalma meyve bağlarımız çok büyüktü. Ağaçlar uzun süre boyunca meyve getirirdi, şimdi ki gibi çabuk kurumazdı. Ahırlarda inekler ve koyun beslerdik. Onlar açlıktan kurtarırdı. Şüt, yağ kendimizin olurdu, fazla olanını satardık ve bu parayla giysiler, tuz, sabun, gazyağı gibi diğer ihtiyaçları alırdık. Batuma kadar gidip satardık.

Ama bunların hepsi savaşa kadardı. Ben o zaman gençtim, çok şeyi de hatırlamıyorum. Köyde ki düğünü hatırlıyorum. Evde yapılırdı. Bahçede sofralar kurulmazdı. Erkekler genelde komşuda otururlardı, kadınlar ise gelin getirilen evde olurdu. Müzisyenler müzik çalardı, bir kaç kadın ise gelinin önünde oynardı. Erkekler bahçede oynardı, ama kadınlar evde kalırlardı dışarıya çıkmazdılar. Şimdiki gibi kadınlar ile erkekler bir arada oynamıyorlardı.

Gençler dağlara çıkardı ve orada eğlence düzenleyerek dans ederdiler. Ama onlarda ayrı ayrı toplanırlardı. Kızlar bir yerde erkekler başka bir yerde. Kızlarla sadece müzik çalanlar olurdu. Düğüne ya fasulye yemeği ya da sütlü çorba pişirirlerdi. Birde pilav pişiriyorlardı. Ama pirinç çok pahalı olduğu için çok nadır olurdu , özel buğdaydan olanı daha sık yaparlardı.

Eski zamanlarda kolhozların kurulmadığı dönemde bütün yaz aylarına sığırları yaylaya götürüyordular. Ve onların otlaması için erkeklerde gidiyordu,bir hafta bir ailenin erkeği, bir hafta diğer ailenin erkeği giderdi. Eğer ki o zamanlarda ailede yetişkin erkek yoksa bu ailenin yerine bir haftalık komşularından ya da akrabalarından birisi gidiyordu. Erkekler inekleri otlamaya götürürdü yaşlı kadınlar işe sağardı, kaymağını alırdı o zamanda kaymak ayırıcı makinalar olmadığı için her şeyi kendi elleri ile yapıyordular. Tere yağı, beyaz peynir, çökelek, çeçil peyniri yapıyorlardı. Onların hepsini tuzlayıp kış için bir fıçıya doldururlardı, fazla olanları da satabiliyorlardı. Ama bunların hepsi kolhozlar kurulmadan önceydi. Kolhozlar kurulduğu zaman sığırları yaylalara götürmeyi yasakladılar. Sınır bizim köye uzak değildi. Sınır noktaları koydular ve yaylaya gidilemiyordu. Sığırların otlaması için köyümüz yanında ki meralara, ormana götürmeye başladılar. Köyün etrafında orman vardı. Ekebileceğimiz topraklarımız çok azdı , her taraf taştı.

Genellikle hayvancılık yaparak geçiniyorduk.

- Siz eğitim aldınız mı?

- Okulda sadece bir sene okudum. Yetim büyüdüm. Çalışmam gerekiyordu. Bir sene içinde bir kaç şey öğrendim. Sonra ise alfabeyi değiştirdiler. Ve yeniden başlamak gerekiyordu. Ama o zaman benim buna ayıracak zamanım yoktu. Daha sonra Özbekistan’a geldikten sonra bana okumam için teklif ettiler. Ama ben artık çok büyüktüm. Başka bir dil, başka bir alfabe öğrenmek çok zordu. Bunun için bende okumadım. Yetim yetimdir.

- Sizin akrabalarınız nerede yaşıyor?

- Babamız bir olan kardeşim Özbekistan’da başka bir köye yerleştirildi, daha sonra herkes dağılmaya başladığında o ailesiyle birlikte Azerbaycan’a gitti, ardındanda Krasnodar’a. Orada da vefat etti. Onun üç çocuğu şuan orada yaşıyor. Kendileri müzisyenler, düğünlerde çalıyorlar. Biz ise Özbekistan’da başlamış olan çatışmalar sonrasında Ukrayna’ya geldik. İki oğlum aileleriyle birlikte buraya geldiler ve bende onlarla beraber geldimiş oldum. İki kızımda aileleriyle Ukrayna’da yaşıyorlar, birisi bizim köyde diğeri yakınımızda, Herson bölgesinde. Bir kızım ise önce Azerbaycan’a gitti , daha sonra ise geri Taşkent’e döndü. Bir kızım Osetya Mozdok’ta yaşıyor. Biz şimdilik burada yaşıyoruz. İleride ne olacağını Allah bilir. 45 yıl Özbekistan’da yaşadık oradan bizi sürdüler. Nerede yaşarsakta bizim Vatanımız değil, her yerden kovabilirler. Yine hep birlikte Vatanımızda toplanmamız için Allah yardımcımız olsun.

- Peki, burada nasıl yaşıyorsunuz?

- Burada yaşadığımıza dair hiç kötü birşey söyleyemeyiz. Bize iyi davranıyorlar. Herşeyimiz var aç değiliz giyecek kıyafetlerimiz ayakkabılarımız var. Bir şey kötü o da bütün akrabalarımızın her tarafa dağılması.Birbirimizden uzakta yaşıyoruz ve özlüyoruz. Ne düğünlerene de cenazelere her zaman gidebiliyoruz. Keşke Vatanımıza dönüp bir arada toplanmamıza izin verseler.

Okadarçokşeyyaşandıki.Özbekistan’a geldiğimizde ilk zamanlarda ne kadar zor olduğunu hatırlıyorum. Yaşam için savaşıyorduk. Kız arkadaşımla odun ollmadığı için kamış toplardık sırtımızda Kirov’dan Toy-Tepeye götürürdük. Orada satardık ve 300 gram un alır sevinirdik. Eve gelirdim aldığım unu ot ile kaıştırarak amcamın çocuklarına çorba pişirirdim. Böyle kamışları bütün kış pazara taşırdım. Bir rus kadınını beni farketmiş ve tanıştık. Onun kocası sinema operatörüydü. Bu kadın bana dedi ki, kamışları pazara taşıma direk bizim eve getir.Bir bağ getirirdim o ise bana yarım ekmek ve 3 ruble para verirdi. Bende bu 3 ruble para ile 300 gram un alırdım. Eve geldiğimde amcamın çocukları(kardeşlerim) beni bekliyor oluyordu. Boyle yaşardık işte. Ot ta yerdik hamurda. Bir kış savhoz tarlasında toplanmamış şeker pancarı kalmıştı. Ve bize ev için onu toplaya izin verdiler. Tarla çok uzaktı. Giderdik oraya buz tutmuş tarladan topladık ve çuvallar ile sırtımızda taşıyarak getirip çorba pişirip yerdik. Bu çuval bittiğinde yine giderdik. O pancar bizi açlıktan kurtarmıştı. Onun sayesinde biz kışı geçirdik. Baharın ise tarlala ekilmeye başladı. Tohum yoktu. Bize ekmek için tohumları köyde yaşayan Ruslar veriyordu. Bize diyorlardı ki ekin tarlaları ki kışın aç kalmayın. Evlendiğim sene ben 1,5 dönüm buğday ektım. Son bahar geldiğinde kolhoz reisi(rustu), Zeycan gelsin buğdayını biçsin dedi. Bana onun sözlerini ilettiler. Eşimin bir akrabasını yardımcı olarak aldım ve araba ile geldik. Buğdayı biçtik ve dövdük. Altı çuval çıktı. Evlendiğim Uçhoz köyüne getirdik. Kışın bu buğdayın ekmeğini yiyerek geçirdik. Amcamla yaşadığım Kirov kolhoz reisi çok iyi birisiydi, eskiden İkinci Dünya Savaşı gazısıydı . Onun eşi bizim insanlara çok yardım etti. Onun fırınında ekmek pişirirdik, onların hamamında yıkanırdık. Her şeyde yardımcı olurdu, bizim için üzülüyordu. Bizim yaşadığımız zorlukları, torunlarımız yaşamasın.

ALTUN TAŞTANOVA: KIRGIZISTAN

1925, Kantet, Ahıska, Gürcistan doğumlu Altun Taştanova 14 Kasım 1944 yılında yaşanan büyük Ahıska sürgününü oldukça iyi hatırlıyor. "Sürgünümüzün tek nedeni TÜRK olmamızdır, Türküm, Osmanlıyım, Türk kızıyım." diyen Altun Taştanova ile Türkiye Cumhuriyeti, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) desteğiyle Dünya Ahıska Türkleri Birliği (DATÜB) tarafından yürütülen "1944 Ahıska Sürgünü: Sürgünün Son Tanıkları Sözlü Tarih Çalışması" projesi kapsamında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te biraraya gelerek, sürgün öncesi, sırası ve sonrası yaşayanları dinledik, gelecek nesiller için kayıt altına aldık.

"Milletimiz sevindi. Stalin öldüğünde davul zurna çaldılar. Onun ölüsü orada, bunlar burada davul zurna çaldılar. Stalin, Türk'e karşıydı, hazetmiyordu Türk'ü."

- Öncelikle kendinizi tanıtırmısınız?

- Ben, Altun Taştan kızı. 1925 yılında doğmuşum. Biz Kafkasya'dan buraya geldiğimizde, 1944 yılında burada metirkamız (doğum belgesi) yok, dakumentimiz (belgelerimiz) yok, boş geldik, yetim getirdi buraya. Burada dokument (belge) falan yaptılar 1928 tarihinden yazıldım.

- Ahıska'nın neresinden siniz?

- Ahıska'nın Kantet köyündenim. Küçük-küçük köyler var etrafında. O, köyler Kantet'e aitti. Gerekdiğinde maqazine (dükkana) Kantet'e geliyorlardı.

- Oradan geldiğinizde kaç yaşınızdaydınız?

- 22 yaşındaydım.

- Sürgünden önce nasıldı oralar nasıl yerlerdi? Kantet nasıl yerdi? Nasıl geciniyordunuz?

- Nasıl diyeyim, dağlar diyeyim, bağlar diyeyim, dört tarafı deryaçaydı neydi, dağ, kenarından nehir akıyordu, büyük su akıyordu. Önü açık, nerdeyse 50 hektarlık alandı. Biz orada bir tütün (aile) yaşıyorduk benim babam. Bir tütünün (ailenin) töremesiyiz (evlatlarıyız) biz. Benim dedem, yani babamın babası, Türk'ten geliyor, Diyarbakır'dan. Bizim köyün, evlerin arkasında büyük bir dağ var. O dağda kaya var biz mağara diyoruz, o mağaraya girip orada kalıyorlarmış, evleri yokmuş. Fuxara (fakir) orada kaldığında, orada duvara yazıyormuş hangi yıl gelmiş oraya, bir yüz dokuz yüz birinci yılda gelmiş oraya. Orada kalmış, yaşamış, evlenmiş, çocuklar doğmuş, ben doğmuşum orada. Dedemin 5 oğlu oluyor, beş oğuldan en küçük oğlunun kızı benim. Diğerleri kalmamış. Yoktur diğerleri, hep ölüp gitmişler. Yerimiz iyi yer, etrafımız orman, ağaç, biz diyoruz küknar (akça ağacı) ağacı, çayın ağacı, yabani meyveler vardı, güzel kokulu meyveler vardı, yaşıyorduk öylesine, tarla sürüyorduk, ekiyorduk, biçiyorduk, he... Harman dövüyorduk.

- Savaşa gidenler oldu mu?

- Savaşa gidenler... 3 kardeşim gitti, Şevket, Mecid, Memmed. 3 kardeşim gitti, amcamın oğulları çok gittiler. Bizim köyde 12 aile yaşıyordu. Her aileden 13 kişi gitti savaşa , 13 kişiden 3 kişi geri geldi, öbürleri yok.

- Onlar savaşa gittikten sonra neler oldu? Hiç zorluk çektiniz mi?

- Elbet zorluktu, eken yok, biçen yok, biz tırpan çekiyorduk, ekiyorduk, tarla sürüyorduk kadınlar, kadınlar hep, erkek yoktu, hep askere gitmişlerdi, 18 yaşından sonra bir kimseyi bırakmıyorlardı, hep topladı. İhtiyarları, 62 yaşında insanları bile götürdü. Stalin demiş ki, «Ben savaştayım, onlar da gelsin patates soysun askerlere, asker yiyor». Zulüm gördük, bir tek biz değil, kavga (savaş) oldu her yer , her kes kötü oldu.

- Sürgün sırasında evli miydiniz ?

- Hayır, evli değildim, burada evlendim.

- Sürgünü nasıl yaptılar, sizi nereye topladılar, vagonara nasıl bindirdiler?

- Tren geldi sifte (önce)..., Ağzur denilen şehir var, Ağzur denilen şehir büyük yoldur, açık yoldur, demiryolu koydu, hem savaş yapıyorlardı burada, hem de demiryolu yaptırıyorlardı. Demiryolunu yaptı Ahıska'ya çekdi, daha sonra vagonları dizdi demiryoluna. 1944 yılında topladılar, geldiler her köyden bir kişi çıgırdı (sesledi), hepsine dedi ki, «Siz nasıl yaşıyorsunuz burada geçinmek zordur, siz burada yaşayamazsınız, sizin adınız, familyanız (soyisminiz) yok, nesihetiniz (yol gösteren kimse) yok, hangi millet olarak yaşıyorsunuz, milletiniz nedir.» bunlar dediler, dedelerimiz, biz Türk'ten kalan milletiz, Türk'ten kalan millet. Siz ki, dedi, «Eğer Türk'ten kalan millet iseniz, Stalin Türk'le şöyle (kötü anlamında), elini de şöyle gösterdi, şöyledir Türk'le», sizinle geçinmez bunlar dedi, «Ya biz ihtiyar insanlarız nasıl yaşayacağız?», «Siz Azerbaycan'a yazılın, Azerbaycan'lı olursunuz, Azerbaycan'a, Bakü'ye kimse deyip-dolaşamaz (dokunmaz), Bakü'ye sahiplenmiş Stalin». Onu 1937 yılında yaptı, bu zakonu (kanun). Ondan sonra biz Azerbaycanlı yazdılar.

- O zaman sizler kimlersiniz, aslında kimsiniz siz ?

- Ben şu an o kağıtta Azerbaycanlıyım. Aslında Türk kızıyım ben. Babam Türk, anam Türk, annem de Türk'ten gelme, babam da Türk'ten gelme. Onların uşağıyız (çocuklarıyız), kalmışız orada, şimdi de gelmişiz Kırgızistan'a. Kırgızistan'a geldik. Biz topladı, sora biz topladığında haber etdi ki, sabah erkenden geldi, kapıları hep kilitlediler, kolhozduk, sovhozduk, malımız vardı, koyunlarımız vardı, he hepsini bağlattı koydu içeriye, bizi çıkarttı topladı, dedi ki, «Sizi kaldırıyorlar, siz gidiyorsunuz.» Buraya savaş düşecek, savaş olucak, sizi öldürürüler diye sizi sürüyoruz başka memlekete, gidip biraz kalırsınız, sonra tekrar geri getiririz. Öylece tuttu, topladı, attılar, iyilikle de, kötülükle de, insanaları hep tuttu, götürdü, kapattı. İnsanları tuttu, götürdü, kapattı, üç-dört tane ileri gelen insanlar vardı, onları tuttu götürdü. Bizi doldurdu maşineye (arabaya), bir köyü bir maşineye (arabaya) doldurdu. Biz olduğumuz yere maşine (araba) geliyordu, maşineye (arabaya) dolduruyordu, diğer köylere maşine gitmiyordu. Oradan kızaklara dolduruyor, küçük-küçük maşinlara dolduruyor, getirip indiriyordu poyezin (trenin) yanına, poyeze (trene) dolduruyordu. Üç gün poyezin (trenin) yanına yığdı bizi. Üç güne yığdı camahatı (milleti), 4 rayonun (ilçenin) insanınını üç güne yığdı, Ahıska rayonu (ilçesi), Adıgön rayonu (ilçesi), Aspinza rayonu (ilçesi), Ahılkelek rayonu (ilçesi). Dört güne yığdı orada dördüncü gün tamam oldu doldurdu bizi poyezin (trein) içine, bağladı kapıları, sürdü poyezi (treni). Gele-gele getirdi indirdi bizi Bakü'ye. Bakü'de 3 sutka (gün) kaldık. Benim aklım başımda, 22 yaşındayım, kendimin de biraz dil bilgilerim var, konuşuyorum, konuşkanım. He...Bakü'de kaldık, dedik ki, bizi ki, Azerbaycanlı yazdınız şimdi bizi Bakü'de egledin (tutun) fakat Bakü bize sahiplik etmedi. Düzü budur, doğruları konuşuyorum ben. Bakü'de yeniden vagona bindirdi bizi getirdi Astarhan'a. Üç güne Astarhan'a geldik. Astarhan'da köprünün yanında durdurdu poyezi (treni) geri kalanı sürdü, geri götürdü lokomotifi geri kalanı sürdü geri götürdü Bakü, biz kaldık orada üç gün. Üç günden sonra Kırgızistan yolladı poyezi (tren). Kırgızistan geldi vagonu bağladı poyeze (trene) aldı bizi Kırgızistan'a getirdi. Orada da böldü-böldü, Kırgızistan'da böldü yarısını bir vagonu bıraktı Kazakistan'da, bir vagonu Özbekistan'da, dökdü de vagonlarla döke-döke posledniy (sonuncu) vagonu da getirdi Kırgızistan'a bizi bıraktı. Kırgzistan'da getirdi bizi bıraktı, kırgızlar bize sahiplendiler. Bize iyi baktılar o zamanlar. Küçük çocuklar vardı, hastalar var, balnisaları (hastaneleri) dolaşdı, vagonları dolaşıyordu, balnisalarda (hastanelerde) hastalar, vagonlarda hastalar oluyordu, ölenler oluyordu. Hangi stansiyada (istasyonda) duruyordusa orada proverka (kontröl) ediyordu, topluyordu hastaları, götürüyordu balnisaya (hastaneye), yetimleri detdoma (yetim evine) veriyordu, hastaları balnisaya (hastaneye), ölenleri götürüyordu, bizi de getirip oraya Kırgızistan'da yaşadık böyle.

- Vagonun içinde 1 ay yol geldiniz, Astarhan'da 3 gün kaldınız, Bakü'de kaldınız, yol boyunca ne konuştunuz bir birinizle, ne yaptınz?

- Ne söyleyeceğiz, her kes kendi derdindeydi, halimiz ne olacak, nereye gidiyoruz, o zamanki millet şimdiki gibi değildi, aklı pek ermiyordu, az idi aklı, şimdiki gibi değildi, o zamanlar akıl az idi, iş az idi, güç az idi, gücün yetmiyordu ne yapa bilirsin ki, vursan vuramazsın, dövsen dövemezsin, hükumetin bileğini bükemezsin. Ondan beri geldik buraya düşdük, bir süredir ki, burada yaşıyoruz, iyidir, Türkler iyidir, türk bizim insanımızdır, bizim dede-nenelerimizdir, atalarımızdır, yardımı dokunuyor bazen bize, bazı şeyler yolluyor arada bize büyük adamlar (yetkililer) bize, onlar getiriyorlar, fakirlere veriyorlar, ihtiyarlara veriyorlar, yetimlere veriyorlar. Küsmüyoruz Türklerden, Türk iyi adamdır, ama türksüz kaldık, yad eller içinde. Ben şimdi nereye gideyim ki, beni düğünle de götürseniz gidemem. Benden sonraki nesillere sahip çıkınız. Benim çağım geçmiş, zamanım geçmiş mesela... Bizden sonraki nesiller var, onların evlatları var, burada gençler var, onları sahiplenseniz, büyüklük etseniz, xazeyinlik (sahip) etseniz, yol göstersiniz bu da uyar, Türk olarak kalır. Yerimiz kötü değildi, kendi başımıza yaşıyorduk, hayvancılıkla uğraşıyorduk, biz çalıştığımız yerde traktör yok, maşine (araba) yok, yeni-yeni çıkmış maşine (araba), bizim geldiğimiz köyler bom-boş duruyor, evlerimiz hep yıkılmış, iyi evlere sahip çıkmış, gürcüleri yığmışlar, kötü durumdaki evleri bırakdı, döküldüler, işte böyle oldu.

- Buraya geldiğinizde neler yaşadınız, açlık çektiniz mi, yonca yiyormuş millet?

- Yolda veriyordu, produkt (erzak) veriyordu, ne verecek ki, yolda bir az çorba veriyordu, biraz olsun yiyordu, balık veriyordu, tuzlu balık, bazısı yiyordu, bazısı yemiyordu, bazısı ölüyordu, yol gelen insanın hali nasıl olur, savaştan gelen insan, ineğimiz, koyunumuz, evimiz, eşiğimiz ne kadar altınımız, yorgan-döşeğimiz var hepsi kaldı evde, hepsi gürcülere kaldı.

- Niye almadınız yanınıza?

- Vermedi. İki yüz, iki yüz....biz buraya geldik, iki yüz kiloluk eşya alabilirsiniz, buradan gitseniz maşineynen (arabayla) iki yüz kiloluk birşeyler (yük) alabilirsiniz. Biz ki, oradan geldik buraya Bir koyun veriyordu, ya da bir keçi veriyordu, ya da iki kişiye bir küçük dana veriyordu, bölün alın. Bizimm 200 ineğimiz kaldı orada ama bize burada iki kiloluk eşya verdiler karşılığında. Onu burada bize hükümet verdi. Hükümete de Stalin emretti. Kim iyilik görebilir ondan.

- Burada açlık çektiniz mi, Kırgızistan'da ?

- Çektik biraz. Gelen insan nasıl olur. Biz geldik, Kırgız bizden beterdi (fena haldeydi). Kırgız bizden daha aç, birşeyleri yoktu. Bunlar hepsi askere gitmişlerdi, tümü gitmişlerdi. Hiç kimse yok, neneler, dedeler kalmışdı. Ben geldim, bir annem, bir ben, bir de bir bebek, annesi yolda öldü. 3 baş (kişi) geldik buraya. Ben çalışarak annemle bebeğe bakdık. O Kırgız'lara da ben bakıyordum. Yaşam zordu.

- Ne işi yapıyordunuz ?

- Ekiyorduk, biçiyorduk, çarhala (pancar) ekiyorduk, he...elinde çapacakla lazut (mısır) ekiyordu. toprakta çalışıyorduk ne zavot (fabrika) yoktu, fabrika yoktu. Hiç birşey yoktu, toprak işiyle uğraşıyorduk. Biraz toprak ekerdim, salatalık ekerdim, pamidor (domates) ekerdik, mısır ekerdik, onlarla idare ederdik. Kışlık yapardık, kışta idare ederdik, bahar olurdu yine yapardık. Öyle, böylelikle kolhoz oldu, kolhozdan sonra sovhoz oldu, sovhozdan sonra yine kolhoz oldu.

- Stalin öldüğünde sevindiniz mi?

- Sevindiler! Stalin öldüğünde davulzurna çaldılar. Onun ölüsü orada, bunlar burada çaldılar (gülüyor) davul zurna... Stalin, Türk'e karşı çıkıyordu, Türk'ü beğenmiyordu Stalin. Öldü, ölü de ne yapacaksın ki?

- Neden sevmiyordu?

- Nebileyim... kavga olmuş, urusinen (rus ile), müslüman kavga etmiş geçmişte, Osmanlı döneminde. Osmanlı döneminde benim dedem kaçmış oradan buraya gelmiş, Oradan gelmiş, dağlara girmiş, dağlarda yaşamış.

- Sen Osmanlılardansın yani?

- He... Osmanlı'yım ben, Osmanlı soyundanım ben. Benim dedem Osmanlı, he Osmanlı Türküyüm. Türk iyi insan, sağolsun, yaşasın. Osmanlı soyundan Türk kızıyım ben.

ŞAFRAN ALİYEVA: Kazakistan

"Trende feryat ediyorduk, asker geliyor diyordu ki: "Kes sesini! Kesmezsen vurur öldürürüz. Zaten sizi öldürmek lazım, sadece sürgün etmek yetmez."

82 yaşlı Şafran Aliyeva, Gürcistan'ın Adıgön iline bağlı Zedıban köyünde doğdu. 14 Kasım 1944 yılında yaşanan büyük Ahıska sürgünü zamanı, babası Sovyet Ordusu'nda savaştayken annesinin kucağında, feryatlar arasında, doğduğu topraklardan koparıldı, yük vagonlarına doldurularak Orta Asya'ya sürgün edildi. Sürgünden 75 yıl geçmesine rağmen hala vatan hasreti ile yaşayan Şafran Aliyeva ile, Türkiye Cumhuriyeti, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) desteğiyle Dünya Ahıska Türkleri Birliği (DATÜB) tarafından yürütülen "1944 Ahıska Sürgünü: Sürgünün Son Tanıkları Sözlü Tarih Çalışması" projesi kapsamında Kazakistan'ın Almata iline bağlı Issık köyünde yaşadığı evinde ziyaret ederek, sürgün hatıralarını dinledik, gelecek nesiller için kayıt altına aldık.

- Öncelikle kendinizi tanıtırmısınız?

- Ben Aliyeva Şafran, babamın adı Hamdi Aliyev, babamın babasının adı Kadirdi. Kendisi raykom (ilçe parti komitesi) çalışıyordu. Bizi sürgün ettiklerinde babam yoktu, cephedeydi... Dedem, annem ve kız kardeşim geldik buraya... Bizi evden çıkardıkları aklımda. Annem feryat edip ağlıyordu, küçük kardeşim vardı, onu kucağına aldı, ağlıyordu. Saldatlar (askerler) da vuruyordu, atıyordular kapıya ki, çıkın. Çıktık, çıkardılar bütün döktüler kapıya. Bir büyük yer vardı, tarla, oraya götürdüler...

- Sürgün hatıralarınızı bizimle paylaşırmısınız?

- Orada, analarımız, babamız yoktu, dedelerimiz feryat ediyor, ağlıyorlar, birbirine sarılıp ağlıyorlar. Soldatlar (askerler) geliyor, gruzinler (gürcüler) geliyorlar bunları itiyorlar, kovuyorlar, ağlamayın, feryat etmeyin, vuruyorlar. Ne bir kırık ekmek ala bildik, ne üst-başımızı (elbisemizi) alabildik, öylece döktüler bizi tarlaya u aklıma geliyor…

Sonra, bir büyük maşina (araba) geldi gruzavoy (yük kamyonu). O arabaya doldurdular bizi, nerde ki, poyez (tren) vardır. O poyezin içine doldurdular bizi. Benden büyük bacım vardı, benden de küçük kardeşim vardı. O kardeşim aç, meme (süt) istiyor, süt yok, ekmek yok, aç. Getirdiler bir stansiyada (istasyonda) işte orada şöyle çorba verdiler o aklımda birer kusok (hisse) de ekmek veriler. O ekmekle o çorbayı yedik, onunla getirdiler taa istasyona çan (kadar). Oraya kadar getirdiler. Orada bu anam indi ki, şeyden su ala. Anam indi suyu almaya da, poyez (tren) kalktı (hareket etti). Annem orada kaldı biz feryat ediyoruz, ağlıyoruz ki, anamız kaldı…

Geldi bir tane saldat da, "Süküt dur, kes sesin, kaldı kalsın annen." Vaay da biz ağlıyoruz ki. Yooook biz anamızı istiyoruz. Sonra geldik öbür (diğer) istasyona kadar, orada işte bişe skori (ambulans) veya başka birşey ile getirdiler anamızı. Sonra getirdiler geldik, geldik, getirdiler Kazakistan'a.

Kazakistan'a getirdiler işte koydular. Sağolsun kazaklar. Kime böyle küçük ev verdiler, kime padval (bodrum kat), kimisini de başka yerlere yerleştirdiler milleti. İşte büyük yer vardı. Orada üzüm bağı vardı. Böyle 2 komnata (oda) ev vardı. Bizi oraya koydular. Yemek yok, içmek yok. Bu kazaklar her semyaya (aileye) tavar (koyun) verdi. İşte onu kestik. Sonra un verdiler, tuz verdiler, su verdiler. Onunla yaşadık işte azar azar.

Sonra ki, bahar oldu anam işlemeye (çalışmaya) gitti, anam çalışıyordu, ne ki, kazanıyordu o kadar ki, yemek oluyordu, yiyorduk, ölmedik acımızdan. İşte aha büyüdük kazakların içinde, kazaklar da bize kötülük etmediler. Büyüdük işte bu ana kadar yaşadık. Büyüdüm evlendik, çelimiz (kocamız) çocuğumuz oldu, aha da hala yaşıyoruz Kazakistan'da...

Babam sonra askerden Kazakistan'a gelmemiş, bilmiyormuş ki, buradayız. O srazı (hemen) Adıgün'e gitmiş babam askerden, vaynadan (savaş) sonra. Babam da gülle burdan değmiş, burdan çıkmış, kolu söyle. Burada da askoklalar (saraphel) yüreğine (kalbine) kayın gelmiş babamın. Öyle yaralı babam. Gelmiş oraya. Orada demişler ki, sizin semyanız (aileniz) yoktur, hep sürdüler Kazakistan'dadır. İşte Kazakistan'a gelememiş yaralı imiş, okadar gelmiş ki, Özbekistan'a ulaşabilmiş. Özbekistan'da özbekler bunu balnisaya (hastaneye) koyuyorlar, bakıyorlar, biraz azar bazar şey yapıyorlar. Sonra şey veriyor ki, nerdedir benim semyam?

İşte orda ona Kazakistan'dan diyorlar ki, senin ailen Kazakistan'dadır. Sonra bu Kazakistan'a babam kak nibut (nasıl olduysa) işte geldi çıktı babamız bizim yanımıza. Biraz yaşadı babamız öldü, çünkü yaralı, o kadar mermiler değmiş, buraya, koluna, o da öldü. Sonra anam işte bizi büyüttü. Bir kız kardeşim vardı onu evlendirdi. Sonra beni bu adama verdiler. Kardeşim de büyüdü Allah'a şükür. Kardeşim de zaten öldü. Aha hep böyle yaşıyoruz. Torunum gitti Türkiye'de. Biz de böyle yaşıyoruz. Gençler hep istiyorlar ki, Türkiye'ye gitsinler, burada yaşamak istemiyorlar.

-Yaşadığınız yerleri, köyünüzü, Adıgün'ü hatırlıyor musunuz?

- Küçüktüm ben, o kadar bilirim ki, beni dedem magazin (dükan) vardı oraya götürüyordu, kucağına alıp, elimden tutup götürüyordu magazine Adıgün'ün içinde. Sonra Adıgün'den çıkıyorduk bir köy yanında, oranın adı Zedıban'dı. Biz Adıgün'de yaşıyorduk. Zediban da Adıgün'dü, ayrıydılar. Çok güzel yerdi. Evler, işler ne kadar desen. Hep Türklerdi o Adıgün'ün içinde. Türkler vardı. Türkler yaşıyordu.

Emilerimizi (amcalarımız), babalarımızı kavga oldu hep götürdüler biz kaldık. Gürcüler de ani zveri (onlar dev), onlar insan mı? Onlar bize öyle zulüm ettiler. Bizi kovdular. Bizi ağlattılar. Bizi, çel-çocuk, şöyle süt emen çocuklar acından ölüyorlardı. Trende körpe çocuklara yemek yok, acından ölüyorlardı. Saldatlar (askerler) geliyorlardı, alıyorlardı ölüyü, biz gidiyorduk. Öyle zamanlar vardı, öyle günler çektik (yaşadık). Böyle günler verdiler bize. O gürcüler, bizi evden kovduklarında aklımda, şöyle buradan tutuyorlardı büyükleri, anamızı, dedemizi, buradan kapıya sallayıp, kapıya atıyorlardı gürcüler… Onları insan değil. Onları Allah yerle yeskan etsin belke.

Ya öyle günler çektik biz. Fakat her süç, her bela, her zulüm Stalin'dedir, O, etti bize, hep. Niye? Ne lazımdı? Biz ne yaptık ki, bizi yerimizden böyle çıkardı. O kadar milletimiz kırıldı (öldü), o kadar çel-çocuklar. Diyorum ya, poyezde (trende) körpe çocuklar ölüyorlardı. Ölüyü ne yapalım tren gidiyor? İstasyon oluyordu ki, geliyorlardı ölüyü alıyorlardı vsyo (vesselam) sen ne yaparsan onu yap, onlar nereye gömerler, atarlar onu kendileri bilir. Böyle yapıyor, böyle zulüm ediyorlardı bize…

Sonra da ki, geldik ben hep iyice büyüdüm böyle. Büyüdüm ki, şkolaya (okula) verdiler. Ususca (rusça) öğrendim, okula gittim, 6'cı sınıfa kadar okudum. Sonra bıraktırdı anam ki, ne ki okudun yeter, şimdi çalışmaya git. Gidiyordum çalışıyordum. Tütünde çalışıyorduk, tütün kırıyorduk (topluyorduk). Sonra da işte büyüdüm hep iyice ki, oldum köçtüm (evlendim) bu adama.

- Bu trende ölen çocuklar, o anneleri hatırlıyor musunuz? Ne yapıyordu o anneler? Ayrılmak çok zor bebekten...

- Ne yapsın? Çare ne? De hele! Ne çare, hele de! Hee, ne yapsın? Ağlıyor, saçlarını yoluyorlar, feryat ediyorlar aklıma geliyor. Feryat ediyorlar ki, balalarımız (cocuklarımız) hani? Bıraktı tren gidiyor, ne yaparsan yap. İster kendini öldür ne yaparsan yap, heee, söyleee... Birşey söylüyorsun, geliyor asker diyor ki, sesini kes! Kesmezsen vurur öldürürüz.

- Yaaa, böyle günleri gördük yaa. O aklıma geliyor. Benim annem, diyorum ya, su yok susuzuz şimdi ne yapalım, kardeşim var benden küçük iki yaşında, ağlıyor ki, susadım. Annem, o ki, poyez (tren) durdu, anam suya indi ki, su getirsin. Anam suyu getirene kadar tren kaktı. Vaaay da ağlıyoruz, saçlarımı yoluyorum ki, anam kaldıııı, anam kaldı. Feryat ediyorum, o küçük kardeşim, "ANAAAAA" diye feryat ediyor akuşkadan (pencereden) sokuyor başını ki, atlayacağım, ben de anamın yanına gideceğim. Saldatlar (askerler) geldi işte onu tuttular. Sonra geldik diğer istasyonda işte bilmiyorum neyle getirdilerse anamı getirdiler. Anamı getirdiler bizim yanımıza o trene.

- Ne kadar sürdü?

- Epeyce, bir iki, üç saat sürdü, anasız feryat ediyorduk, ağlıyorduk ki, anamız hani, anamız hani. İşte anamızı getirdi militsyalar (polisler) getirdi anamızı. Getirdi işte verdi bize, işte biz de sarıldık anamıza, ana bala nasıl olur? Yaa, ne günler bize verdi. O ne zaman ki, bizi evden çıkarıyordular o da aklımda. O ki, anamız feryat ediyordu, dedem vardı, dedem ki, bağırıyordu, o saldatlar (askerler) o gruzinler (gürcüler) tekmeyi vurup burdan oraya attırıyorlardı ki, "Bağırma, sizi öldürmek lazım, ne tolko şto (sadece ... yok) sürgün etmek yok, öldürmek lazım sizi.

- Sürüyorlar bir taraftan, diğer taraftan da diyorlar ki, sizi sürmeye gerek yok öldürsek yeridir?

- Ya, yaaa... Annem anlatıyor: O, biri diyor ki, "Sizi sürmekle doğru yapmadılar. Gerek sizi götürüp, biryerde öldürüp kuyunun içerisine doldurmak lazımdı." Öyle diyorlarmış o gürcüler. Öyleydiler... Ya ne günler bize gösterdiler, onları Allah bu dünyada da gark etsin, o dünyada da. Ben onları hiç hazetmem. Hiç hiç hiç... Ancak herşeyi Stalin yaptı...

- Stalin için ne diyorsun ninem?

- Vermesin Allah ona ahireti, zaten vermez de... Ne kadar milleti ağlatı sen biliyor musun? Ne kadar millet kırıldı yolda. Ne kadar millet öldü. Ben küçüktüm, öyle adamlar ölüyordu ki, yolda o adamları şöyle sürüklüyüp trenden atıyorlardı. Yaa. Ne kadar kadınlar öldü. Bitane kadın, siz de benim evlatlarım, ikicanlı (hamile) kadın, karnı burnunda. Sancıları tuttu ki, bebek doğuracak. Kadını tuttular da trenden attılar ki, trende doğum yapma da nerde istersen orada yap, attılar trenden. O kadının ahvali nasıl oldu bilmem sonra. Ben küçüktüm. Sağ kaldı mı? Öldü mü bilmiyorum.

Evden çıkarken kimse ki, yapışıyordu, "Çıkmayacağız, çıkmayacağız" diye bağırıyordu, elini koparıyorlardı, tekmeyi vurup atıyorlardı kapıya, "Haydi gidin.!" Okadar millet. Götürdüler. Sonra büyük bir tarla vardı boş tarla, yer, toprak. Oraya bıraktılar, bilmem bir hafta oradaydık o tarlada. Yağmur yağdı, neler oldu, hep oradaydık. Sonra ise büyük bir tarla vardı boş tarla, yer, toprak kalkacak oraya getirdiler, orada trene bindirdiler yavrum.

Bindirdiler poyeze (trene) işte, getirdiler, geldik, geldik, geldik, bilmem ne kadar, bir ay poyezle yol geldik. Geldik işte getirdiler Kazakistan'a. Kazakistan'da da bizi Almata'ya koydular. Kimisini Almata'ya, kimisi Taşkent'e, kimisi Kırgızistan'a, hep böyle dağıttılar, herkesi her yere dağıttılar.

- Ailenizden de başka yerlere dağıttılanlar var mı?

- Ailemizden yok ama terefimiz (akrabalarımız) var. Taşkent'te vardı, Özbekistan'da vardı. Şu anda bilmiyorum sağlar mı, ölüler mi? Şimdi kim sağ kalırdı ki, hişkimse.

- Yani Ahıska'da bir arada yaşadığınız insanların hepsi şimdi orda burada?

- Bizi hep dağıttılar, hep dağıttılar. Benim babam, amcam adı Fedliydi, babamın adı Hamdiydi sonra diğer amcam ismi Kibardı. Babamın amcasının oğlu vardı ismi Rasuldü. Bunlar hep askerden döndüler. Hepsi yaralı, ayağı yaralı, yüreği yaralı, hep yaralı, çok yaşayamadılar, hepsi öldüler.

- Kimin için savaştılar? Rusya için savaştaydılar ama o Rusya sizi çoluk çocuk yollara döktü.

- Hitler ile, Germanya (Almanya) ile kavga etmiyorlar mıydı? Bizi yollara urus (rus) değil gruzin (gürcü) döktü. Gürcü yaptı. Çıkardı hep attılar bizi yerimizden yurdumuzdan. Bir tek Türk kalmadı hep çıkardı attılar, hepsini. Naprimer (örneğin) bizi Kazakistan'a getirdiler, bazı akrabalarımız Özbekistan'daydı, Taşkent'teydi, Kırgızistan'daydı. Hep Türkleri hep, hep.

— — — — — — — →

- Siz Türk olduğunuz için mi oldu bunlar?

- Türk olduğumuz için ya ne? Gürcüler Türkü hazetmiyorlardı Türkü, istemiyorlardı. İstemediler.

- Sürgün sabahı hayvanlar ne yapıyordu? Neleriniz kaldı orada?

- Hep kaldı. Bizim herşeyimiz kaldı. O kadar bilirim koyunlarımız vardı ki, geliyordu o ki, koyunlar bağrışıyorlardı meee ... meeee, keçiler vardı, camışlar vardı, inekler vardı hem kaldı. Hep gürcülere kaldı. Çok vardı, ne kadar desen. Anam diyordu ki, boçkalarla (fıçılarla) yağ, peynir yaparmışlar. O kadar süt sağıyorlarmış. Hepsi kaldı öylece. Bizi bomboş çıkardılar.

- Siz çıkarken bağrıyormuydu hayvanlar?

- Bağrışıyordular. O camışlar, koyunlar ki, bağrıyordu o ses dumana çıkıyordu, öyle ses bağrıyordu, ya öyle bağrışıyorlardı.

- Hiç Türkiye tarafına bakıp bir yardım beklediniz mi?

- Onu bilmem ama çok Allah'a yalvarıyordular ki, "Ya Rabbim, sen bilirsin, sen Türk'e de merhamet ver de bize yardım etsin. Anam da dedem de. Namaz kılarken diyordular ki, "Ya Rabbi, Sen bizi Türk'e emanet ver, Ya Rabbim." deyip hep feryat edip sarılıp birbirine ağlıyordular. Türk'ü yakın bırakıyormuydu ki, gruzinler. Türk'ü haz etmiyordu gruzinler.

- Çocuktunuz, trendesiniz. Çok uzun bir süre ya. Bir ay yolculuk nasıl geçti? Ne yaptınız?

- Bir ay yolculuk. Siz de benim evlatlarım. Ağlaşıyorduk ki, işağımız (çişimiz) geldi. Duruyorduk, ağlaşıyorduk. Kimisi şalvarına (pantolonuna) işiyordu, kimisi kaftanına (elbisesine). Ta istasyona varınca, gelip bizi götürüyorlardı çiş yaptırıp, yeniden geri getiriyorlardı. Aha, böyle birer çaşka (bardak)' da çorba, şu kadar da ekmek veriyorlardı, onunla yaşıyorduk. Ne kadar idaremiz (azığımız) peynirimiz, yağ, un, etmek (ekmek), her iş kaldı. Hiçbir şey alamadık hiç aldırmadılar da Kazaklar bize birer meşok (çuval) un verdiler, lazut (mısır) verdiler ki, ekin, işte o mısırı ektik büyüttük işte önümüzdeki yılı çok şükür karnımız da doydu, ekmeğimiz de oldu, kartopimizde (potatae) oldu, onlar tohum verdiler biz de ektik. Analarımız hep ekiyorlardı, çalışıyorlardı. İşte onunla yaşadık büyüdük.

Bir kaç yıldan sonra o kadar küçüktüm ki, götürdü şkolaya (okula) verdiler beni. Şkolada ilk gittiğimizde beni almadılar ki, yaşı küçüktür. Sonra ertesi yıl gittim okula, okudum, çisti (temiz) rusça öğrendim. Rusça, kazakça okudum, küçüktüm ama temiz kazakça rusça konuşuyordum.

- Size bunları yaşatanları Allah'a şikayet etmek için ne dersin?

- Ben her zaman namazda diyorum ki, kim zulüm yaparsa Allah zulüm etsin ona. Zulüme düşsün onu. Niye? Ne lazım idi? Babalarımız, amcalarımız hepsi fronta (cepheye) askere gittiler, bizler kanayaklılar (kadınlar), ihtiyarlar, küçük çocuklar kaldık. Biz ne yapmıştık onlara ki, bizi böyle yaptılar. Ne yapmıştık? Haa , Yaa, Sonra ben uje (artık) büyüdüm, evlendim, çocuklarım da vardı. Ben gittim orada kocamın akrabaları vardı, adı Nasir'di, hala orada Batum'da yaşıyor. Oraya misafirliğe gittik. Orada bir gürcü geldi bana, oyyy, boynuma sarılıyor. Bu Nasir ağaya dedim ki, bu ne millettir. Dedi ki, gürcüdür. Bunu öyle yürtekledim (ittim) ki. Dedim, öyle git yanımdan ki, ben gürcüleri haz etmiyorum (sevmem). Çabuk git burdan. Şimdi bile hazetmiyorum ben onları...

Bize ne gün verdiler ya, gözümün önüne geliyor. Nasıl analarımız, dedelerimiz, nenelerimiz nasıl feryat ediyorlardı? Yalın ayak kışın kapıya attılar bizi. Ya, öyle gün verdiler bize... İnsan hayvanlara öyle davranmazdı, nasıl ki, onlar bize yaptılar.

- Kuran okumasını biliyormusunuz?

Cevap : Yazısını okumasını bilmiyorum ama ezbere biliyorum. Besmele çekiyor...

İzecee nesrullahi vel feth... (... başlayan süreyi okuyor)

Vel asr innel insana lefi husr (... başlayan sureyi okuyor)

- Nasıl öğrendiniz? Kim öğretti?

- Dedem öğretti. Adı Kadirdi. O okumuştu. Kurani Kerimi de okuyordu. Bizi toplu yordu okutuyordu. Okuyorum, biliyorum.

- Büyüdünüz, çocuklarınız oldu. Onlara da siz mi öğrettiniz? Kendi hikayelerinizi de anlatıyormusunuz evlatlarınıza?

- Ben öğretiyorum kaneşna (tabii ki). Ya kim öğretecek. Evlatlarıma anlatırken başımdan geçenleri, acılı taraflarını demiyorum, çocuklara acıyorum (yazuğuma geliyor). Büyük oğlum hepsini biliyor ki, bize ne gün verdiler, nasıl sürdüler.

- Çocuklarınıza acılarınızı anlatmadınız mı?

- Anlatmıyorum. Ben çok acılar çektim yetmedi mi ki, çocuklarıma da o zulmü vereyim.

- Kaderimiz, alın yazımız buydu diye hiç düşündünüz mü?

- Elbette. Kader buydu. Alnımıza Allahü Teala ne ki, yazmış o olur, oldu da. Şimdi gençlerimizin hepsi Türkiye'ye gitmek istiyor. Hepsi gidiyorlar. Burada onlar kalmıyorlar.

- Niye Türkiye'ye gidiyorlar?

- Diyorlar ki, orası daha iyidir, orada yaşayacağız. Orada Müslümanlık iyidir diyorlar. Biz ihtiyarladık gidemeyiz, gençlerimiz gitsin. Benim torunum İstanbul'da yaşıyor.

- Amerika'ya gidiyor bazıları?

- Nereye Amerika'ya gidiyorlar. Gitsinler Müslüman memleketine. Kimisi gidiyor. Çok gidiyorlar. Burada kalmak istemiyorlar. Biz ihtiyarız zaten ne yapalım. Bugün varız yarın yokuz.

Yaradan Allah Türkiye'mizi korusun. Binali olsun. Allahü Teale hiç zulüm vermesin. Namazda da diyorum ki, Ya Rabbim sen Türkiye'mizi koru. Türkiye'mizin sözü keskin olsun. Allahu Teale hayırlı işlere tebdil etsin. Yaradan Allah Müslümanlığını ebedi kılsın. Ya Rabbim, sen Türkiye'mizi kavga ettirme, yolunu izini açık eyle, kötü gün gösterme, (salavat okuyor)

Dua ediyor...

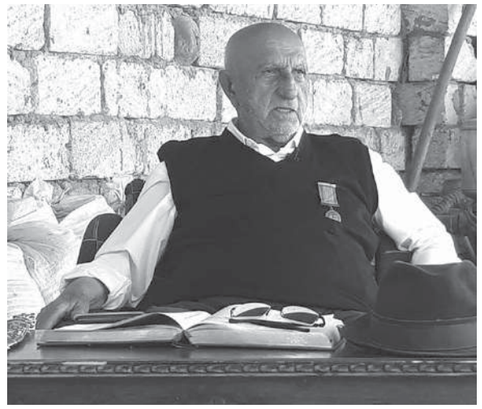

"Köyde bir tane bile insan kalmadı. Hepsini, Türk adında kim varsa herkesi sürgün ettiler. Köyümüzdeki Dursun amcanın karısı rus'tu fakat müslümandı. Hem orucunu tutuyor, hem de namazını kılıyordu. İsmayıl adında oğlu vardı. Babasıyla oğlunu sürdüler ama o rus kadını bıraktılar. Rus kadın 2 yıl sonra geldi kocasını, oğlunu buldu. Dediler ki, rusları sürgün etmek olmaz ancak Türkleri."

AHMET ŞADIYEV: Azerbaycan

Azerbaycan'ın Haçmaz ilçesine bağlı Yeni Hayat kasabasında yaşamını sürdüren 1 Haziran 1930 doğumlu Şadiyev Ahmet Şadı oğlu, Ahıska'nın Tsiniban köyünde doğdu. Daha altı aylık iken annesini kaybeden Ahmed dede, kız kardeşlerinin himayesinde büyüdü, okula gitti, 7'ci sınıfı Tsiniban köyünde bitirdi. 1944 yılında "Siz sürgün olunacaksınız" denilerek sınıftan çıkartılan Ahmet Şadiyev ile, Türkiye Cumhuriyeti, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) desteğiyle Dünya Ahıska Türkleri Birliği (DATÜB) tarafından yürütülen "1944 Ahıska Sürgünü: Sürgünün Son Tanıkları Sözlü Tarih Çalışması" projesi kapsamında Azerbaycan'ın Haçmaz ilçesine bağlı Yeni Hayat kasabasında görüşerek, sürgün öncesi, sırası ve sonrasındaki yaşananları gelecek nesiller için kayıt altına aldık.

- Ahmed dede, bize okul çocukluk yıllarınızdan bahseder misiniz?

- 8 sınıfı Zigla isimli köyde okudum. O zaman Azerbaycan türkçesindeydi okullar. Gürcüce iki saat, rusça iki saat. Kalanı Azerbaycan türkçesindeydi... 8'ci sınıfın belgesi ile 1944 yılında Ahıska Tarım Meslek Lisesi'ne girdim. Eylül ve Ekim aylarında Ahıska'daki lisede okudum, kasımda ise beni çıkardılar okuldan, dediler ki, "Sizi sürgün edeceğiz." Sonra köye geldim. Köye geldikten sonra gördüm ki, 1 hafta önce köye askerler getirmişler. Komutanlar, askerler, atlar... 1 hafta o askerler köydeki insanları listeye aldılar, yazdılar, bozdular 1 haftadan sonra dediler ki, sabah saat 5'te toplantı olacak, insanları toplayın toplantıya.. İnsanlar toplandı, Stalin'in emrini okudular. Dediler ki, Türkiye'den savaş korkusu var, ona göre de sizi sürgün edeceğiz. Stalin'in emrini okudu dedi ki, bu emre kim karşı çıkarsa onu yerinde kurşuna dizeceğiz.

- İkinci Dünya Savaşı zamanı sizden kimler savaşa alındı?

- Savaş zamanı bizim köyde adamlar bir tane bile yoktu, hepsini savaşa götürmüşlerdi. Benim büyük kardeşim, Finlandiya, SSCB'ye büyük savaş ilan ettiği zaman, 1938 yılında Finlandiya savaşına gitti. Şimdi de hiçbir haber yok, bulunmadı, öldü, kaldı, ne yaptı...

5 saat süre verdiler, 5 saat. 5 saatin içinde evden ne eşyan var, yorgan-döşeğin var, yemeğin var ne var 5 saatin içinde alacaksın. Her 13 aileye 1 adet Sudabekir kamyonu vardı, Amerikan yapımı, uzun kamyonlar. 13 aileye 1 adet kamyon verdiler. 5 saat içerisinde bütün var devletimiz, malımız, mülkümüz, her şeyimizi kapıyı açıp bıraktık dışarı, otlamaya. Doldurdular sonra biri getirdiler vagonlar olan yere. Vagonlara doldurdular kasım ayında...

Vagonların içerisinde biz sekü diyoruz, vagonların içerisinde seküler (ranzalar) vardı. Yarı adamlar altta yatıyordu, yarı adamlar üstte. Bir vagonda hiç olmazsa 60-70 çocuk, kadın, adam vardı..

Vagonda ne tualet, ne su, ne yüz yıkama, hiçbir şey yoktu. 3 gün Agara denilen yerde, vagonlarda kaldık. 3 günden sonra, bizim önümüzdeki vagonlar gittikten sonra bizi getirdiler düz Astarhan'dan geçerek, Kazakistan çölleri ile getirdiler Fergana'ya. Fergana vilayetinin Taşlak iline. Taşlak iline geldik. Hiçbirşey bilmiyoruz, tanımıyoruz. Orada Kalınterin kolhozu vardı, ben kolhozda çalıştım, kolhozçu çalıştım.

Gürcistan'da 1937 yılında kolhozlar kuruldu. Kim dilekçe yazarak kolhoza geçmek isterse maliyla, mülküyle, toprağıyla gönüllü kolhoza veriyordu. Benim babam kolhoza gitmedi. Babamın bacanağı kolhoz idarecisi idi. Babam dedi ki, ben kolhoza gitmeyeceğim, hayvanlarımı da vermeyeceğim.

25 büyükbaş hayvanımız vardı. 200'e yakın küçükbaş, koyunumuz vardı. Kolhoz bizim hayvanlarımızı otlatmaya izin vermiyordu. Diyordu ki, siz kolhozun üyesi değilsiniz, olmaz. Kapıyı açıp dışarı bıraktık. Bindirdiler arabaya sonra getirdiler.

Bizim köyde bir Dursun amca diye biri vardı, ihtiyar adam. Onun karısı rustu. 10 yaşında bir oğlu vardı. Bizi köyden sürgün ederken, babasıyla oğlunu sürgün ettiler ama o rus kadını sürmediler. Bu rustur onu sürmek olmaz diye köyde bıraktılar. Bizi sürgün ettiler gittik... O, rus kadını namaz kılıyordu, oruç tutuyordu, bütün müslüman adetlerini kabul etmişti. 2 yıldan sonra gelerek oğlunu buldu Özbekistan'da...

1 yıl orda Özbekistan'da kolhozda çalıştım. Sonra gittim Marvan adlı şehir vardı orda 1947 yılında enstitüye kabul edildim 8'ci sınıfın belgesi ile.

- Sadece rus olduğu için o kadına dokunmadılar. Müslüman olsa da dokunmadılar?

- Evet, o rus kadını sürmediler. Dediler ki, rusu sürgün etmek olmaz. Kocasını, oğlunu sürdüler, rus kadın kaldı köyde.

1947 yılında orda öğretmenler enstitüsü vardı. Orayı 1949'da okudum bitirdim. 1949'da beni Varaşilov ortaokuluna öğretmen olarak atadılar. Orada 10 yıl öğretmen olarak çalıştım özbek dilinde. Fergana'da Uluğbey adına 4 yıllık öğretmenlik enstitüsünü bitirdim. Biyoloji ve Kimya dersleri veriyordum. 10 yıldan sonra dedim ki, daha öğretmenlik yapmayacağım. 1958 yılında geldim bu köye.

Ben bu köye geldiğimde toplam 40 ev vardı burada. Ruslar ve lezgiler yaşıyordu. Ben geldikten sonra Türkler geldiler, doldular köye. Bu kolhozun, sovhozun adı Revolutsiya idi. Yeni Hayat değildi, Revolutsiya diyordular. Bu milyoner sovhozdu. Üzümçülük vardı 1500 hektar. Burada baş mühendis çalıştım, 17 yıl. 17 yıldan sonra ikinci bir sovhoz oldu Hudat'da, Çelebe isimli. Beni oraya direktör gönderdiler. 28 yıl orada direktör olarak çalıştım. 28 yıldan sonra beni yeniden bu köye direktör getirdiler 1996 yılında. 1996 yılından 1998 yılına kadar burada direktör olarak çalıştım. Sovhozlar, kolhozlar dağıldı, reforma gidildi. Toprakları paylaıdlar. Toprakları verdiler insanlara. 1999 yılında belediyeler kuruldu bu köyde. Ben de belediye başkanı oldum. İki dönem, yani 10 yıl belediye başkanlığı yaptım, 2010 yılına kadar. 2010 yılında 80 yaşımda dilekçe yazarak işten ayrıldım, emekli oldum. 2010 yılına kadar burada çalıştım. 2010 yılından bu güne kadar da burada yaşıyorum.

5 oğlum var, 3 kızım. Hepsi de yüksek tahsillidir. Biri burda ekonomist olarak çalıştı. Biri şu anda ali hakimdir Bakü'de. Biri Guba ilinde trafik polis müdürü olarak çalıştı 20 yıl. Bu ev benim oğlumun evidir. Bu oğlum da Gusar'da polis müdürü oldu. Samur köprüsü bunun sorumluluğundaydı. Yanımdaki oğlum Nadir, Gence'de, Teknoloji Enstitüsü'nü bitirdi. O günden bugüne kadar burada yaşıyoruz. Eşim 2001 yılında vefat etti. 18 yıldır dulum. Bugüne kadar da şükür Allah'a bu köyde yaşıyorum, durumum da iyi. Bu köyü ben kurdum. Benim direktörüm vardı, ben baş mühendisdim. Bu köyün şimdi suyu var, elektriği var, içmeli suyu var, yolu var, asfaltı var, her şeyi var. Su deposu var. 3 tane kuyu kazdırdım burada içmeli su verdim. Gece gündüz bizim musluklardan su akıyor. 80 yaşımda yoruldum, ayaklarım yaramadı, işten çıktım oturdum evde. Benim hayatım böyle geçti...

- Sürgüne gönderildiğiniz demiryollarını Ahıskalılar mı yaptı?

- Demiryolu Borcom'a kadar vardı. Ahıska'ya demiryolu yoktu. Savaş zamanı bütün Ahıska ilinin, bizim insanlarımızın katılımı ile Ahıska'ya demiryolu çektiler. Demiryolu bittikten sonra bizi başladılar sürgün etmeye. Demiryolunu taa Türkiye sınırında Vale var Gürcistan'da, Taşkömür mekanı var orda, oraya kadar vagonları dizdiler, bütün köylerden insanları toplayıp doldurdular vagonlara...

- Yani sizin ellerinizle yaptığınız raylarla sürgüne gönderdiler sizi?

- Evet, bütün Türk adında bir kişi bile Gürcistan'da bırakmadılar. Hepsini toplayıp vagonlara doldurdular. 17 Kasımda bizim vagon Astarhan pazarından geçerek, Kazakistan çölleri ile kışta, soğukta, ölen, hastalanan... İstasyonlarda durduğunda ölüleri götürüp morga atıyorlardı. Bize vagonda azda olsa yemek veriyorlardı. Her vagonda sorumlular vardı. Getirip yemek, ekmek veriyorlardı...

- Sürgün vagonlarında size ne yemek veriyorlardı?

- Yemek veriyorlardı... Her istasyonda durup, sorumlu adamlar gidip yemek getiriyorlardı koyayla. Ekmek getirip vagonda dağıtıyorlardı. Özbekistan'a gittikten sonra özel komendant rejimi kuruldu. Komendant rejimi Devlet Güvenlik Komitesi'ne bağlıydı. Bir Lomsadze isimli şahıs vardı Ahıska'da. O Lomsadze bir akşam hangi köye gelseydi, o köydeki ileri gelen adamlar kaybolurdu. Gece iken götürürdüler Sibir'e sürgüne. Götürüp sürgün ediyorlardı. Komendant döneminde bir köyden ikinci köye gitmeye izin vermiyorlardı. Benim babam o köyde yaşıyor ben bu köyde. Babamın yanına gitmek istiyorum, olmaz. Ama komendantlara söylüyorduk, onalar izin verdikten sonra gidiyorduk. Bütün insanlar pazar günleri, tatil günleri il merkezlerine toplanıp bir birlerini görüyorlardı. Biri kız beğeniyordu, biri kız evlendiriyordu, biri düğün yapıyordu, ondan sonra insanlar bir birini buldu. Sonradan bu yasaklar 1956 yılında kaldırıldıktan sonra, Hruşşov'un döneminde, onda dediler ki, siz özgürsünüz. Gürcistan'dan başka, doğduğunuz yerden başka SSCB'nin bütün bölgelerine gidip yaşaya bilirsiniz. Ama Gürcistan'a olmaz.

- Neden olmaz?

- Gürcistan'a olmaz, doğduğunuz köye olmaz! Azerbaycan'a, Kazakistan'a, Kırgızistan'a, Rusya'ya, nere istiyorsanız gidin ancak sürgün olduğunuz köyde yaşamak olmaz. Bugüne kadar da izin vermiyorlar.

- Neden?

- Bırakmıyorlar Gürcistan'a, bizim köyümüze yaşamaya. Gidiyorum, geziyorum geliyorum ama orda yaşamaya izin vermiyorlar. Köyde yaşamaya izin vermiyorlar.

- Sürgüne çıkmadan önce ne aldınız yanınıza? Ne almaya izin verdiler?

- Bizim köyde ekin, bahçe, hayvancılık, özel mülktü kolhoz kurulana kadar özel mülk vardı. Benim babamın 10 hektar toprağı vardı. Tahıl ekiyorduk, buğday ekiyorduk, meyve yetiştiriyordu, armut bahçemiz vardı bizim köyde armut bahçesi bizim bahçe. 4 hektar armut bahçemiz vardı, dünyada ne kadar armut varsa hepsi vardı orda. Öylesine bıraktık geldik orda... Bizim köyde 3 adet değirmen vardı. Su değirmeni. Un üğütmek için. Bütün komşu köyler geliyordu buğdayı orda üğütüp, götürüp yerlerdi.

- Trene binmeden önce yanınıza ne ala bildiniz?

- Yorgan-döşek. Evde olan un, ekmek. Başka hiçbir şey alamadık. Onunla götürüp vagonlara doldurdular. Hayvanı kesmeye 1 saat zaman verdiler. Vakit yoktu, hayvanı kesip alıp götürmeye. Fakat o vagonlarda olduğumuz zaman dışarda bütün hayvanlar doluydu. Adamlar gidiyordu, dışardan kimindir, kimin değil kesip doğrayıp et hazırlayıp getiriyorlardı vagonlara. Vahşilikti de vahşilik. İneklerin melemesi, ineğin sesi göğe kalkıyordu göğe... O günler gitsin bir daha tekrar olmasın!

- Bütün aile aynı vagona binebildiniz mi?

- 13 aile 1 vagonda. Bütün aile yok 13 aile. 13 aile 1 vagonda. 1 vagondaki adamların, çocukların sayı 50 kişi, 70 kişi aynı vagonda. 3 gün o vagonda kaldık. Gaddar çocuklarını oturtuyorlardı. Vagonların penceresinden atıyorlardı demiryollarının kenarlarına. 1 ay yol gettik. Düz 1 aya Fergana'ya vardık. Ölen de, hasta olan da hepsi yolda kaldı.

- Hasta olanlara ne yapılıyordu?

- Doktor yoktu vagonda. Hasta olup ölenleri, istasyonda duran vagonlardan çıkarıp morga atıyorlardı. Hastaneye götürüyorlardı, sen gidiyordun. Daha o hastanın yanında adam kalsın, baksın öyle şeyler yoktu.

- Ya ölenler?

- Ölenler hepsi kalıyordu. Hangi istasyonda tren duruyorduysa orda morga atıyorlardı. Ölenler kalıyordu orda.

- Ailenizden ölenler oldu mu?

- Evet. Ölenler, amcam vardı öldü. Akrabalarımız, kardeşlerimiz vardı. Bizim aileden ölenler yoktu ama askerde kaybolan vardı. İhtiyarların çoğu öldü, çoğu öldü.

- Hamile kadınlar, çocuklar?

- Benimle birlikte olan çocuklar ölmedi. Hepsiyle birlikte gittik. Çocuk, ihtiyar, kadın, kızlardan ölenleri atıyorlardı

- Ne kadar sürdü yolculuk?

- 1 ay. Azerbaycan'dan düz vagonlarda 1 ay yol gittik. Astarhan pazarından, vol-

gadan geçip, Kazakistan çöllerinden geldik Fergana'ya. Tam tamına 16 yıl sürgünde yaşadım. 1956 yılında bütün yasaklar kaldırıldı, ondan sonra dediler ki, kim nerde istiyorsa yaşaya bilir ancak Gürcistan'dan başka. Gürcistan'a olmaz!

- Ne işlediniz oralarda? Nasıl geçindiniz?

- Çok iyi. Kolhozda çalışıyordum. Kolhoz- veriyordu. Buğday, ekmek veriyordu. Yemek veriyordu. O komendant rejimi bizi koruyordu. Bir nefer özbek gelsin bizim-le kavga etsin, sövsün, öyle birşey yoktu. Komendantlar izin vermiyorlardı. Aksine bizim insanları koruyordu. Özbekleri ikaz etmiştiler ki, bir kişi bile bunlarla kavga etmesin. Bizi öyle tanıtmışlardı ki, Kafkas'tan adam yiyenler geliyor. Özbeklere öyle bir tanıtım yapmışlardı ki, bize kafkasyalı diyordular, Kafkas'tan gelenler adam yiyenlerdir. Onlara yaklaşmayın. Onlarla oturmayın. Bak bu şekilde bizi tanıtmışlardı...

- Stalin hakkında ne diyebilirsiniz?

- Stalin gorbagor olsun. Stalin Gürcistan'a şerait yaratmak için bizi temizledi ve ordan. Müslümanları ordan temizledi ki, gürcülere şerait yaratsın. Mart ayının 5'i 1953 yılıydı yanlış hatırlamıyorsam Stalin öldü. Ondan sonra Hruşşov geldi o yasakların hepsini kaldırdı ki, sürgün doğru yapılmamış. Sürgünün haksız olduğunu belirtti. Yasaklar kaldırıldı...

- Stalin öldüğü zaman neler hissettiniz?

- Stalin öldüğünde ben öğretmendim Özbekistan'da. Stalin'e çok saygı vardı. Bütün özbek halkı yastaydı Stalin öldüğü gün. Stalin'i anıyorlardı. Onlar Stalin'den çok razıydılar. Beriya SSCB'nin İçişleri Bakanı'ydı. Bu evrakların hepsini Beriya hazırlamıştı.

- Pekiyi siz neler hissettiniz? Duydunuz ki, Stalin ölmüş?

- Radyoda ilan ettiler. Radyoda ilan ettiler ki, Stalin öldü. Okulda radyo vardı. Okulda ilan ettiler ki, Stalin öldü.

- Ne düşündünüz?

Cevap : Şadlandık, ne düşüneceğiz? Ahıskalı insanlar, Ahıska Türkleri tam aksine sevindiler. Gorbagor (argo kelime kullanıyor) bizi göçürdü. Sevindik ki, Stalin öldü, insanlar özgürlüğüne kavuştu.

- Ahıska'ya gittiniz mi hiç?

- Bana şartlı Gürcistan vatandaşlığı verdiler. Benim belgem var Gürcistan vatandaşı. Bana verdiler. Şimdi ben Gürcistan'a gittiğim zaman benden evrak istemiyorlar. Diyorlar ki, sen Gürcistan'ın vatandaşısın. Benim belgem var Gürcistan vatandaşı.

- Yıllar sonra Ahıska'ya gittiniz. Neler hissetiniz koparıldığınız topraklara geri döndünüz?

- Vatanımızı ziyaret ettiğimde, bir tepeye çıktım, köye baktım. Bozala diye bir dağ var. O Bozala'dan odun çekip köye getirmişim. Bozala'ya bakıp ağladım, ağladım. Dedim hayırf (ağlıyor) Yada düşende… (ağlıyor) torunlarımda var.. dedi dede niye ağlıyorsun. Geldiğim yerlerdir (ağlıyor) Büyüdüğüm yerlerdir… gezdiğim yerlerdir… Aklıma geldi ağladım… o zaman 15 yaşım vardı. Gezdiğim yerlere bakıp ağladım.

(ağlıyor…) Havası… Gürcistan'ın havası hiçbir yerde yoktur. Havası çok temiz. Kemiklerim orda güçlendi… Bu yaş Gürcistan'a bağlıdır. Gürcistan'da büyüdüm. Okuduğum okula gittim. Sınıfa girdim. Gürcü öğretmen vardı. Dedim, ben bu okulda okudum. Okulu ziyaret ettim, gezdim. Mescide gittim. Hepsi duruyor. Şimdi dağıtıp kilise dikiyorlar. Bunlar hepsi etkiliyor beni...

Özbekistan'da o topraklara, malmülkümüze göre her aileye az da olsa hayvan verdiler. Hayvan verdiler ki, sizin hayvanlarınız orda kaldı gürcüler, ermeniler yedi. Her aileye hayvan verdiler. Vatanımızda kalan onca malmülkün karşılığında bize çok az birşeyler verdiler ki, sesimizi çıkarmayalım. Komendant rejimi bizi her zaman gözetim altında tutuyordu.

- Ahıska nedir Ahıska'lılar için?

- Ahıska Türkleri için yurt, doğduğumuz yer. Vatanımızdır. Herşey olur, ancak vatansız yaşamak olmaz. Bugün de talep ediyorum ki, biz Ahıska'da, milletimiz gidip kendi köylerine yerleşsin. Ancak köylere izin vermiyorlar. Gürcüler engel oluyorlar. Bizim tek bir maksadımız var ki, insanlarımız gitsin Gürcistan'da yaşasın. Gürcistan çok güzel yerdir. Doğası çok güzel. Tiflis'ten Ahıska'ya 220 kilometredir. Tiflis'ten 3 saatte Ahıska'ya gidiyorsun.

- Fergana olaylarını anlatırmısınız?

- Ermeniler. Özbekistan'ın cumhurbaşkanı vardı Nişanov soyadında. O, Moskova'ya getti. Ermeniler özbekler ile Ahıska Türkleri'nin arasını bozdu. Başladılar özbekler kırmaya. Çoğunu öldürdüler, tüfekle vurdular, kovdular, evlerini yaktılar. Millet başladı sonra Fergana'dan kaçmaya. Bazısı Kazakistan'a, bir kısmı Kırgızistan'a, bazıları Rusya'ya gitti. Ancak ruslar durdurdu. Ruslar uçaklarla bütün insanları Rusya'ya taşıdılar. Rusya'nın vilayetlerine dağıttılar. Bugün de orada yaşayanlar çoktur. Ermeniler vurdu aramızı. Ancak ermeniler. İleri gelen adamların hepsini öldürdüler, yaktılar, sürgün ettiler. O zaman ben burdaydım, burda yaşıyordum. Sonra onlar hepsi geldiler Azerbaycan'a. Ben onları Gusar'a, Guba'ya, Haçmaz'a, Şabran'a, Ahıskalıların hepsini burada ben yerleştirdim.

- Ahıskalılar vatanlarında toprakla uğraşıyordu. Pekiyi gürcüler ne yapıyordu?

- Gürcüler de toprakla uğraşıyordu ama Ahıskalılar gibi değil. Gürcüler çok tembeldir. Şimdi bizim köyde 150 aile gürcü var. Çalışmıyorlar. Bahçeler öyle kalmış. Tarlaları eken yok. Topraklar hepsi boş. Ancak hayvan besliyorlar. Toprakla gürcülerin işi yoktur. Hayvan besliyorlar...

- Dediler ki, 5 saatiniz var. Sonra ne konuştunuz? Daha önce biliyor muydunuz sürgünü?

- Hayır. Kararı okudu. Dedi ki, 5 saat evden ne alabiliyorsanız alın. 5 saatten sonra senin hiçbir yetkin yoktur. Kim karşı gelirse kurşuna dizeceğiz. 5 saatin içerisinde arabaları getirdiler, insanları doldurdular arabalara getirdiler vagonlara...

- Babanız, amcanız birşey dedi mi size? Tavsiye verdiler mi giderken?

- 1 hafta önce asker getirip döktüler köylere. Askerler köylerde geçdi, baktı, öğrendi, insanları listeye aldılar ki, ne kadar araba lazımdır bunları sürgün etmek için. Onlar, hepsini lsiteye aldıktan 1 hafta sonra emri ilan ettiler.

- Sürgünden önce bizim orda hocalarımız vardı. Onları Sibirya'ya sürgün etmeleri hakkında neler söylersiniz?

- Hepsini gönderdiler. Mollayı da, alimi de, akademisyeni de, bir neferi de Gürcistan'da bırakmadılar. Hepsini gönderdiler sürgüne Orta Asya cumhuriyetlerine. Bizim köyün kolhoz müdürü babamın banayıdı. 1 kişiyi bile vazifede tutmadılar. Hepsini sürgün ettiler.

- Geride mal-mülk ne kaldı?

- Sürgün zamanı 5 saat zaman verdiler. 5 saatte dediler ki, evinden ne istersen al götür. 5 saatte ne alabilirsin. Arabalar geldi durdu. 5 saatin içerisinde ekmeğimizi, elbisemizi, unumuzu, tahılımızı falan aldık ki, aç kalmayalım. Hayvanlarımızın hepsini dışarı salıverdik bahçeye. Bütün köyün hayvanlarını kapıları açıp dışarı bıraktılar. İneklerin sesi göğe çıkıyordu. Meliyordu. Köyde bir tane bile insan kalmadı. Hepsini, Türk adında ne varsa herkesi sürgün ettiler. Dursun amcanın karısı rustu, hem de orucunu tutuyor, namazını kılıyordu. Onun oğlu vardı İsmayıl isminde. Babasıyla oğlunu sürdüler o rus kadını bıraktılar. Rus kadın 2 yıl sonra geldi kocasını oğlunu buldu. Dediler ki, rusları sürgün etmek olmaz. Ancak Türkleri…

- 13 aileyi aynı arabaya doldurdular. Nasıl gittiniz sürgün vagonlarına?

- 13 aileyi, 1 arabada, her ailede azı 5 çocuk, 10 çocuk, 2 çocuk vardı. 13 aileyi bir Subadekir arabaya doldurdular, sonra 1 vagona koydular. 1 ailede 13 aileden 60 – 70 kişi vardı. Vagona ranzalar koymuştular. Yarısı altta yarısı da üstte yatıyordular. 13 aileyi sen hesab et. Her ailede 5 kişiden olursa ne kadar aile oluyor hepsini doldurdular.

- Sizin neleriniz kaldı orda geriye? Her aklınıza geldiğinizde sizin kötü olduğunuz?

- Benim babamın hayvanları kaldı sürüyle. Büyükbaş hayvanları. Evi. Benim gezdiğim yerler kaldı, okuduğum okullar kaldı. Kaplıcalar vardı. Ormanlarda gezdiğim yerler hepsi aklıma geldi. Bizim orda bir yayla vardı. Adı İstanbuldu. Hayvanları götürdüğümüzde önce o İstanbula gidiyorduk. 100 hektar yayla vardı. Ordan sonra dağa çıkıyorduk. Sıcak olduğunda dağa çıkıyorduk. Bizde, enteresan şey odur ki, leğen kaymağı derler ya. Leğen kaymağı bilirmisiniz nedir? 1 metre uzunlukta leğen yaparlar. Koyun südünü kaynatıp bu leğene döküyorlar. Leğen 1 gün kalıyor. Onun üstüne gelen kaymak bu kalınlıkta oluyor. Ona leğen kaymağı diyorlar. Semed Vurğun'un bir şiiri var, diyor ki, leğen kaymağı aklıma düştü. Benim de vatanımızda yediğimiz leğen kaymağı aklımdan hiç çıkmıyor...

Var-devlet, mal-mülkümüz hepsi kaldı gürcülere… Bizim köyde gürcü yoktu. Hepsi Türklerdi. Bir tane ermeni vardı bizim köyde bir tane. O da ormanı koruyan sorumluydu. Bizim köyün ormanı Sibirya'da yoktur. Öyle büyük ormanlar var bizim köyde. Bütün Gürcistan'ı temin ediyordu. Bunlar hepsi aklıma geldiğinde ağlıyorum... (ağlıyor)

- Siz ki herşeyi bıraktınız. O mal mülke kim sahiplendi? Kim oturuyor babanın evinde?

- Gürcü. Haşur gürcüleri. Bizi sürgün ettikten sonra Haşurdan gürcüleri de sürgün ettiler bizim köylere ki, bu insanlar geri gelmesin. Şimdi bizim köyde 150 aile gürcü yaşıyor. Evlerde de gürcülerdir. İşleyen millet değil gürcü milleti. Tembeldir. Toprağa çalışan değil. Yol yoktu.

- İlk defa vatana gittiğinizde sürgün olduğunuz evinizde başkasının yaşadığını gördüniz. Neler hissetiniz?

- Çok kötü. Çok kötü karşıladılar ben ilk defa gittiğimde. Sabah erkenden nahırın topladığı zamandı. Bir tane genç oğlan çıktı dedi ki, niye geliyosunuz buraya? Bizi de getirdi döktüler buraya. Şimdi biz burada yaşıyoruz. Çıkardım pasaportumu dedim ki, bura benim vatanımdır senin yok. Bura benim vatanımdır.

Pasaportumu aldı okudu, başladı gürcülere demeye ki, bu burada doğmuş. Ondan sonra değişti, başladılar saygı göstermeye. Yerlerin isimlerini bilmiyordular, dışardan gelen adamlardır çünkü. Köyün, toprakların, ormanın isimlerini ben hepsine anlattım. Dedim ki, bura Nabakevdir, bura Çarhlardır, bura İstanbuldur, bura dağdır, bura Sirittir, bura Tsaruskaldır. Köylerin adını, toprakların adını gürcülere hepsini ben anlattım. Kötü oluyor insan.

Haşur denilen yer var e, Haşurun gürcüleri var orda. Bu yıl benim oğlum gittiler. Diyor ki, kilise yapmışlar. Kilise yoktu, camiler vardı. Şimdi camiler de duruyor, kilise de yapmışlar.

- Vagonlarda 1 ay yol gittiniz? İnsanların telaşı nasıldı? Anlatır mısınız?

- Evet, bilmiyorduk nereye gittiğimizi… Hasta adamları istasyonlarda bırakıyorlardı. Ölenleri morga atıyorlardı.. İnsanlar aç, suzuz 1 ay yol gittik. Sonunda gittik Fergana vilayetine…

Гороскоп

с 18 по 24 ноября 2019 года

Овен

Суетное время ждет вас впереди. Дел окажется много, но вас не будет покидать ощущение, что их количество не уменьшается... Из-за сильной занятости вы можете пропустить важные изменения в собственной семье. Сейчас можно и нужно заниматься своей фигурой.

Телец

Велик шанс изменений в личной жизни, особенно если вы одиноки. Присматривайтесь к мужчинам, чтобы не пропустить того самого. Звезды предлагают вам отправиться на шопинг, чтобы обновить гардероб. Не жалейте денег на себя любимую: эти вложения окупятся.

Близнецы

Череда благоприятных событий ожидает вас. Отложите неинтересные и тяжелые дела на потом. Посвятите время тому, к чему у вас лежит душа. Кстати, сейчас можно делать перестановку в доме или небольшой ремонт.

Рак

На первом месте для вас сейчас будет работа. Из-за этого могут пострадать личные отношения, зато, скорее всего, вы получите денежную премию. Научитесь отдыхать, чтобы ваши ресурсы не закончились. Осторожнее с жирным и мучным! Побеспокойтесь о здоровье и фигуре.

Лев

Разногласия, которые могут появиться в отношениях, старайтесь решать сообща с партнером. Не делайте поспешных выводов и не принимайте необдуманных решений. Важно действовать с холодной головой. Львам-водителям звезды советуют быть осторожнее на дороге.

Дева

Осенняя хандра может накрыть вас в этот период. Вы будете чувствовать усталость. Чтобы поднять настроение, общайтесь с друзьями, нападьте отношения с домочадцами. Заводя новые знакомства, не обольщайтесь. Возможно, человек окажется не тем, за кого себя выдает.

Весы

Постарайтесь выстроить доверительные отношения с детьми, чтобы не пропустить тревожные звоночки. На работе важный период начнется с 20 ноября. В ваших интересах трудиться скрупулезно и тщательно. В этом случае ваши трудовые подвиги не останутся незамеченными.

Скорпион

Хотели оказаться в центре внимания? Получайте! Только не надевайте корону, иначе окружающие быстро спустят вас с небес на землю. В ближайшие неделю можно кардинально менять образ и условия жизни. В частности, время благоприятно для переездов и покупки квартиры.

Стрелец

Сложности, которые ранее вызвали у вас много вопросов, сейчас окажутся легко разрешимыми. Вы легко сможете договариваться с близкими людьми. Для сделок и заключения договоров этот период не подходит. Решение серьезных вопросов отложите до начала декабря.

Козерог

Ваши отношения с партнером станут более доверительными и открытыми. Козероги, состоящие в браке давно, могут ждать приятных сюрпризов от партнера. Некоторые представители знака рискуют подхватить простуду. Примите профилактические меры, чтобы не заболеть.

Водолей

Денежных проблем сейчас будет не избежать. Вместо того чтобы паниковать, подумайте, на чем можно гарантированно заработать, а на чем — сэкономить. Период благоприятен для поиска второй половинки. От дальних поездок лучше воздержаться: в это время вы нужны дома.

Рыбы

Накопившиеся проблем лучше решать сейчас: потом будет поздно. Старайтесь никого не критиковать, лучше обращайте внимание на собственные ошибки. Вторая половина недели — идеальное время для творчества. Погрузитесь в него с головой, чтобы запастись энергией на будущее.

Сделай шаг и дорога появится сама собой.
Стив Джобс

«У человека две жизни, и вторая начинается тогда, когда мы понимаем, что жизнь всего одна».
Том Хиддлстон

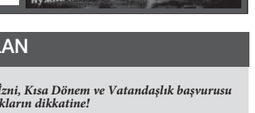

İLAN

Türkiye'de, Uzun Dönem İkamet İzni, Kısa Dönem ve Vatandaşlık başvurusu yapacakların dikkatine!

Değerli Milletimiz,

Artık Türkiye'de, Uzun Dönem, Kısa Dönem İkamet İzni yapacakların talep edilen evraklarını bulundukları ülkelerde sadece APOSTİL yaptırmaları yeterli olacaktır. Apostil yapılacak (Metirka – Doğum Belgesi) evrakların tercüme ve noter işlemlerinin Türkiye'de yapılması gerekmektedir. Bulunduğunuz ülkelerde yaptıracağınız APOSTİL evraklar hariç diğer yapılacak tercüme ve noter işlemleri Türkiye'de geçerli olmayacaktır. Dolayısıyla Ahıskalı Türklerin toplum halde yaşadıkları Bursa, İstanbul ve Antalya başta olmakla diğer illerdeki DATÜB İl Temsilcilikleri ile irtibata geçerek daha geniş bilgi alabilirsiniz.

Bilgi için:

1. DATÜB Genel Merkez
Yetkili Kişi: Genel Sekreter Fuat UÇAR
Adres: Şenlikköy Mah. Germeyan Sok. No. 21 Demirkol Apt. D: 5, Florya, Bakırköy/İSTANBUL
Tel: 0 (212) 573 19 71 Faks: 0 212 574 19 71
Mail: datub.ahiska@gmail.com fuat.ucar@datub.org

2. DATÜB Türkiye Akdeniz TemsilciliğiYetkili Kişi: Kamilya Mamed (Genel Danışman)
Adres: Çağlayan Mah. 2047 Sok. Need Tour Plaza Tel: +90 242 212 24 22, +90 549 824 24 22 Mail: datub.akdeniz@datub.eu

3. DATÜB Türkiye/Bursa Temsilciliği Yetkili Kişi: Paşa Alihan
Adres: Selçukbey Mah. Selçukbey Cd. No: 3 K: 1 D:3 Yıldırım/BURSA
Tel: 0536 015 99 99 Mail: datub.bursa@datub.eu

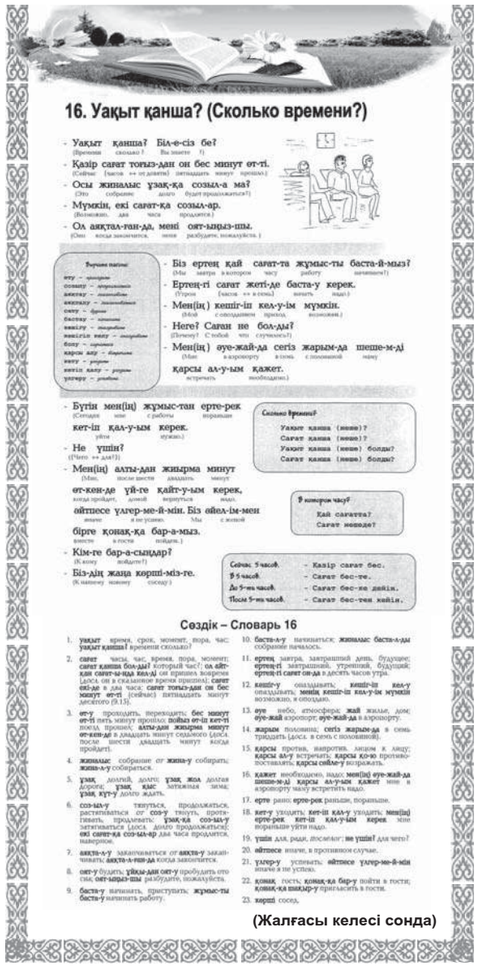

(Жалғасы келесі сонда)

Поздравляем!

С ДНЕМ РОЖДЕНИЯ РАСИЮ ОСМАНОВНУ АХМЕДОВУ!

Драгоценная, любимая, незаменимая наша Мамочка!

Примите наши поздравления с Днем рождения! Вы самый лучший человек в нашей жизни, самая умная и самая красивая.

Желаем Вам долгих лет жизни, крепкого здоровья, больше поводов для улыбок! И, конечно же, хочется, чтобы у нас был свой очаг, своя крепость, чтобы жить в нем дружно и счастливо!

Желаем, чтобы Вы всегда оставались таким же жизнерадостным, бодрым, позитивным человеком! Человеком с большой буквы!

Мы Вас очень, очень любим!

Ваши дети: Алим, Жамиля и Камиля

Апартаменты у Мраморного моря...

azur Marmara

Переосмысление роскоши...

@azur_marmara +7 (727) 239 99 99

BATIBEYLER Exclusive TOTONCO

www.azurmarmara.com

По вопросам аренды обращаться по тел: 344 13 04

Atrium

- Кинотеатр
- Центр семейного отдыха

- Женская одежда
- Аксессуары
- Мужская одежда
- Косметика
- Одежда для детей

Наурызбай батыра 7Б (уг.ул. Райымбек)
www.atrium-almaty.kz

ВЕНЕЦИЯ

Время работы: с 11.00 - 24.00

- Кавказская и европейская кухня
- Живая музыка
- Летняя площадка
- Уютный интерьер
- Гостеприимная атмосфера

Цены приятно удивят вас

г. Алматы, ул. Каирбекова (Талгарская) 72, ул. Богенбай батыра, Тел.: 293-81-67

Мы рады видеть Вас!

Цены приятно удивят вас

Газета Турецкого этнокультурного центра РК Собственник - Товарищество с ограниченной ответственностью «Газета «AHISKA - АХЫСКА» (г.Алматы)
Газета поставлена на учет Министерством культуры и информации Республики Казахстан за №9528-Г от 9 октября 2008 года.
Выходит еженедельно.
Учредитель: Зиятдин Касанов, президент правления Турецкого этнокультурного центра Республики Казахстан

Kazakistan Cumhuriyeti`ndeki Ahıskalı Türklerin Gazetesi
Çıkaran şirket:
ТОО «Газета «АХЫСКА - AHISKA», Almatı. Yayın Ruhsatını veren makam: Kazakistan Kültür ve iletişim Bakanlığı. Ruhsat tarihi ve sayısı: 9528-Г 09.10.2008
Gazetenin kurucusu: Ziyaeddin İsmihan oğlu Kassanov - AHISKA TÜRKLERİ MİLLİ MERKEZİ BAŞKANI

Адрес редакции: 050002, г.Алматы, ул. Джангильдина, 31.
Тел.: +7 (727) 3572415, тел./факс: +7 (727) 3572410
E-mail: ahiska60@mail.ru
Электронная версия газеты: www.ahiska-gazeta.com
Газета отпечатана в типографии ТОО РПИК «Дәуір» г.Алматы, ул. Калдаякова, 17. тел.: 273-12-54, 242-45-20.

ЗАКАЗ № 2853

ТИРАЖ 2 000 ЭКЗ.

ЗИЯТДИН КАСАНОВ - председатель редакционного совета

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:
Хусейн Касанов
Аджимурат Исаев
Алибек Каримов
Васил Исмаилов
Алипаша Караев
Тофик Ахмедов
Ибрагим Турки

ZIYAEDDIN KASSANOV - Yönetim Kurulu Başkanı

YÖNETİM KURULU:
Hüseyn Kassanov
Hacımurat İsayev
Alibek Karimov
Vasip İsmayilov
Alipaşa Karayev
Tofik Ahmedov
İbrahim Türki

Rövşen Memmedoğlu - Baş Redaktör
Oksana Krasnojonova - Dizayn
Ayna Toleutayeva - Muhabir
Kalbınur Hoşnazarova - Muhabir
Abdullaev Vakif - fotomuhabir

Ровшан Мамедоглы - главный редактор
Оксана Красноконова - дизайн и верстка
Айна Толеутаева - корреспондент
Кальбинур Хошназарова - корреспондент
Абдуллаев Вагиф - фотокорреспондент

6+ — для детей, достигших 6 лет

Türkiye'den Kazakistan'a, bu güç tüm dünyada.

Genel Müdürlük
Almatı
Kloçkova cad,
No: 132, 050057
Tel: +7 (727) 250-60-80,
+7 (727) 244-40-00
Fax: +7 (727)250-60-81/82
E-mail:kzibank@kzibank.kz

Almatı Şubesi
Satpayeva-Kloçkova cad,
No: 132, 1.kat, 050057
Tel: +7 (727) 250-60-80,
+7 (727) 244-40-00
Fax:+7 (727) 250-60-81/82
E-mail:almaty@kzibank.kz

Aktau Şubesi
Adresi: 17.bölge, İş Merkezi «Zodiak» 1.kat, No:39
Aktau/Kazakistan, 130000
Telefon: +7(7292) 20-49-33
Fax: +7(7292) 20-49-34

Astana Şubesi
D.Kunaeva cad,
No: 12/1, 010000
Tel:+7 (7172) 47-56-26,
Fax:+7 (7172) 47-56-30
E-mail:astana@kzibank.kz

Şimkent Şubesi
Adresi: Kunaeva cad.59
Şimkent/Kazakistan
Telefon: +7(7252) 99-99-00
Fax: +7(7252) 99-99-02
E-mail:shymkent@kzibank.kz

24 sene önce size en iyi hizmeti sunmak için Kazakistan'da iştirak bankamızı açtık. Türkiye'deki 154 yıllık deneyimimizi Kazakistan'a taşıyarak beraber güçlendik, dünyanın güçlü bankalarından biri olduk. Bu tecrübeyi yaşamanız için şimdi sizi de KZI Bank'a bekliyoruz.

KZIBank

Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі 2007 жылы 29 желтоқсанда №163 лицензиясын берді

Ziraat Finans Grubu Üyesidir.

TURKUAZ MACHINERY "MORE THAN THE MACHINE"
8 800 080 51 52
www.turkuazmachinery.kz
info@turkuazmachinery.com

DOOSAN

Bobcat

NEW HOLLAND AGRICULTURE

Haulotte

TEKSAN

TALAPAI ТЕХНИКА С ДУШОЙ

СОВЕРШАЙ ПОКУПКИ НЕ ВЫХОДЯ ИЗ ДОМА!

БЫСТРО
Всего пара кликов отделяют Вас от заветной покупки.

ВЫГОДНО
Доставка товаров по всему Казахстану - БЕСПЛАТНО!

УДОБНО
Покупайте технику не вставая с дивана, в любое время, удобное для Вас!

+7 (727) 318-79-18 (для Алматы)
+7 (7172) 268-410 (для Астаны)
+7 (7212) 955-767 (для Караганды)
+7 (7252) 611-031 (для Шымкента)
+7 (7132) 928-225 (для Актобе)

WWW.TALAPAI.KZ

АРЕНА

Вот уже полвека вместе!

2 ТОРГОВЫХ ЭТАЖА, БОЛЕЕ 160 БУТИКОВ

ОГРОМНЫЙ ВЫБОР МУЖСКОЙ, ЖЕНСКОЙ И ДЕТСКОЙ ОДЕЖДЫ, ТОВАРОВ ДЛЯ ДОМА, БЫТОВОЙ ТЕХНИКИ, СУВЕНИРОВ. А ТАКЖЕ ТВ-МАГАЗИН И МНОГОЕ ДРУГОЕ.

г. Алматы, пр. Абая 141. +7 727 277 54 81

tdarena.almaty